

OCHRONA MAŁOLETNIICH INTERNAUTÓW W PRAWIE I PRAKTYCE PAŃSTW UNII EUROPEJSKIEJ

Rozprawy Społeczne Nr 1 (V) 2011, s. 78-89

Małgorzata Gruchoła

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Streszczenie: Celem publikacji jest analiza podstaw prawnych ochrony małoletnich internautów, w tym regulacji Unii Europejskiej, Rady Europy oraz prawa krajowego. Ponadto weryfikacja działań podejmowanych przez państwa Wspólnoty w tytułowym zakresie. Próba odpowiedzi na pytanie: czy zaproponowane rozwiązania są skuteczne?

Po wstępnych rozważaniach teoretycznych dotyczących mapy zagrożeń (związane z treściami oraz wynikające z utrzymywania kontaktów przez internet) przeanalizowano kluczowe dla tytułowej ochrony regulacje prawne (*Konwencja RE o Cyberprzestępczości z 23 listopada 2001 r.*; *Decyzja Ramowa Rady UE 2004/68/WSiSW dotycząca zwalczania seksualnego wykorzystywania dzieci i pornografii dziecięcej z 22 grudnia 2003 r.*; *Konwencja RE z 12 lipca 2007 r. o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych*) oraz znowelizowany polski kodeks karny.

Wdrożenie priorytetów polityki ochrony dokonuje się poprzez realizację programów pomocowych. Jednym z nich jest *Safer Internet*. Omówiono podstawowe cele, główne obszary działań, założenia i priorytety, zrealizowane inicjatywy (m.in. *Międzynarodowy Dzień Bezpieczniejszego Internetu*). Zweryfikowano założenia Polskiego Centrum Programu *Safer Internet*, w tym działalność Fundacji Dzieci Niczyje oraz Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej w przedmiotowym zakresie. Omówiono zadania i inicjatywy projektu *Saferinternet.pl* (m.in. zespół kontaktowy: *Dyżurnet.pl*, tzw. *hotline* oraz zespół pomocowy, tzw. *Helpline.org.pl*), cele kampanii medialnych i społecznych (np. *Dziecko w sieci*). Zanalizowano także projekt *Youth Protection Roundtable* jako przykład współpracy specjalistów z zakresu technologii i pedagogiki podejmowanych w celu zapewnienia ochrony dzieci i młodzieży w internecie. W artykule zastosowaną metodę analityczno-opisową.

Z uwagi na nieuchronny rozwój nowych technologii informacyjnych i komunikacyjnych Wspólnota Europejska powinna w trybie pilnym zapewnić pełną i odpowiednią ochronę dzieci i młodzieży poprzez przyjęcie dyrektywy, która dla całego jej terytorium zapewni, że przekazywane treści są legalne, respektują zasadę poszanowania godności ludzkiej oraz nie szkodzą prawidłowemu rozwojowi małoletnich. Obowiązujące prawo nie zapewnia pełnej ochrony. Tylko międzynarodowa współpraca instytucji publicznych, stowarzyszeń konsumenckich, poparta przepisami prawa oraz prawidłowo realizowaną edukacją medialną może zapewnić taką ochronę.

Słowa kluczowe: Ochrona, dzieci, internet, Unia Europejska

Wstęp

Stosunek do internetu jest wielce ambiwalentny od niemal utopijnego, euforycznego zachwyty, po katastroficzne wizje piętnujące globalną sieć z powodu zagrożeń, jakie ze sobą niesie. Z punktu ochrony internauty należy wyróżnić zagrożenia związane z treściami w internecie oraz wynikające z utrzymywania kontaktów przez globalną sieć (Stiftung 2009). W obydwu grupach część zagrożeń wynika z zachowania samych użytkowników internetu, pozostałe – ze sposobu postępowania innych. Istnieją też zagrożenia, których przypisanie do jednego z dwu wymiarów, wynika z przyjętej perspektywy – konsumenta lub producenta, szczególnie w przypadku treści generowanych przez użytkownika. Przypadek ten pokazuje, że te dwa wymiary wzajemnie się przenikają.

Do pierwszej grupy zagrożeń zalicza się między innymi treści: nieodpowiednie dla określonych grup wiekowych, zawierające przemoc, niezgodne z prawdą i prawem: rasizm, ksenofobia, pornografia dziecięca, zachęcające do autoagresji, naruszające prawa człowieka i jego godność. Ponadto są to: nieadekwatna reklama i działania marketingowe skierowane do dzieci, utrwalanie i przenoszenie danych oraz naruszanie praw autorskich (Śpiewak 2010, Berson 2003,

Braun-Gałkowska 2003, Tęcza-Ćwierz 2003, Wojtasik 2003). Uzasadnienie *Rekomendacji* Komitetu Ministrów Rady Europy z dnia 31 października 2001 r. daje wykładnię treści nielegalnych oraz szkodliwych. Te pierwsze to treści sprzeczne z prawem krajowym. Treści szkodliwe ujmują jako niekoniecznie nielegalne, za to potencjalnie niosące szkodę, szczególnie dla fizycznego, psychicznego i moralnego rozwoju małoletnich (*Rekomendacja Komitetu Ministrów Rady Europy Rec(2001)8 z dnia 31 października 2001 r.*). Przykładami szkodliwych stron są treści: propagujące ruchy religijne, uznane za sekty, przedstawiające anoreksję i bulimię jako styl życia, a nie poważną chorobę, nawołujące do samobójstwa lub samookaleczeń, promujące narkotyki i inne używki, środki farmaceutyczne, takie jak: tabletki gwałtu, dopalacze lub sterydy.

Drugą grupę stanowią zagrożenia związane z kontaktowaniem się przez internet. Zalicza się do nich: szkodliwe porady, uzależnienie od internetu, kradzież tożsamości, utrata pieniędzy/phishing, oszustwa handlowe, ujawnianie prywatnych informacji oraz pozyskiwanie danych z profili internetowych (Maj 2009, Serzycki 2009, Guerreschi 2006, Kosek-Nita 2006). Ponadto podczas korzystania z internetu dzieci mogą się zetknąć z niepokojącymi zjawiskami, takimi jak: *cyberbullying* – forma przemocy polegająca

na wyzywaniu, ośmieszaniu, szantażowaniu czy rozprzestrzenianiu kompromitujących materiałów w globalnej sieci przy użyciu technologii informacyjnych i komunikacyjnych (komunikatorów, czatów, stron WWW, blogów) (Heirman 2009, Pyżalski 2009, Walrave 2009, Wojtasik 2009, Wolak i in. 2009) oraz *grooming* – uwodzenie dzieci przez osoby dorosłe za pomocą internetu (Levina 2009)³³.

Nasuują się pytania: jakie są podstawy prawne ochrony małoletnich internautów; jakie są założenia i działania UE w celu zapewnienia ochrony dzieciom i młodzieży w internecie? czy zaproponowane rozwiązania są skuteczne?

1. Ochrona dzieci i młodzieży przez prawo Unii Europejskiej i Rady Europy

Dla tytułowej ochrony kluczowe znaczenie mają:

- *Konwencja Rady Europy o Cyberprzestępczości z dnia 23 listopada 2001 r.*;
- *Decyzja Ramowa Rady Unii Europejskiej 2004/68/WSiSW dotycząca zwalczania seksualnego wykorzystywania dzieci i pornografii dziecięcej z dnia 22 grudnia 2003 r.*;
- *Konwencja Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych z dnia 12 lipca 2007 r.*

Prawną podstawę ochrony dzieci i młodzieży zapewnia także przyjęty w 1999 roku i kontynuowany na mocy kolejnych decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady wieloletni plan działań Wspólnoty w zakresie promowania bezpieczniejszego korzystania z internetu poprzez zwalczanie sprzecznych z prawem i szkodliwych treści w światowych sieciach komputerowych: *Safer Internet Action Plan, Safer Internet Plus na lata 2005-2008* oraz *Safer Internet 2009 – 2013 (Decyzja nr 276/1999/WE z dnia 25 stycznia 1999 r., Decyzja nr 1351/2008/EC z dnia 24 grudnia 2008 r.)*. Ponadto *Dyrektywa 2010/13/UE o audiowizualnych usługach medialnych* zalecająca podjęcie działań na rzecz przeciwdziałania analfabetyzacji medialnej dzieci (*Dyrektywa 2010/13/UE z dnia 10 marca 2010 r.*).

Katalog regulacji związanych z pornografią dziecięcą zawiera uchwalona przez Radę Europy w 2001 roku *Międzynarodowa Konwencja o Cyberprzestępczości*, w której znalazły się nowe kategorie przestępstw związanych z produkowaniem, oferowaniem, ud-

stępnianiem, rozpowszechnianiem, transmitowaniem, posiadaniem oraz pozyskiwaniem pornografii dziecięcej za pomocą systemów informatycznych (art. 9 ust. 1). Pornografia dziecięca - zgodnie z art. 9 - obejmuje materiał pornograficzny, który w sposób widoczny przedstawia w trakcie czynności wyraźnie seksualnej: osobę małoletnią; osobę, która wydaje się być małoletnią oraz realistyczny obraz przedstawiający małoletniego. Pojęcie „osoba małoletnia” obejmuje wszystkie osoby poniżej 18 roku życia. Strona może wprowadzić wymóg niższej granicy wieku, która nie może być niższa niż 16 lat (*Konwencja Rady Europy o Cyberprzestępczości z dnia 23 listopada 2001 r.*, art. 9). Natomiast art. 23 *Konwencji Rady Europy z 2007 roku* wprowadza karalność tzw. *groomingu*.

O ile konwencje Rady Europy są dokumentami o charakterze fakultatywnym, *Decyzja Ramowa Rady Unii Europejskiej z 2003 roku dotycząca zwalczania seksualnego wykorzystywania dzieci i pornografii dziecięcej* ma charakter obligatoryjny dla wszystkich państw członkowskich UE. Zobowiązała ona państwa do podjęcia niezbędnych środków, gwarantujących poddanie karze następujących czynów popełnionych umyślnie: zmuszanie dziecka do prostytucji lub udziału w przedstawieniach pornograficznych, czerpanie z tego zysku albo wykorzystywanie dziecka w inny sposób do takich celów jak: uczestniczenie w czynnościach o charakterze seksualnym (z użyciem przymusu, siły lub groźby, w zamian za pieniądze lub inną formę wynagrodzenia jako opłaty za udział dziecka w takich czynnościach, poprzez wykorzystanie zaufania, władzy lub wpływu na dziecko). Ponadto została poddana karze, także dokonana z wykorzystaniem systemu komputerowego produkcja, dystrybucja, rozpowszechnianie, przesyłanie, dostarczanie, udostępnianie, nabywanie lub posiadanie materiałów z pornografią dziecięcą (*Decyzja Ramowa Rady 2004/68/WSiSW z dnia 22 grudnia 2003 r.*, art. 3-12). W 2008 roku wszystkie państwa UE posiadały takie przepisy prawne.

W 2009 roku dokonano nowelizacji *Decyzji Ramowej*. Obecna, zobowiązuje państwa UE do działań na trzech płaszczyznach: ścigania przestępców, chronienia ofiar i prewencji. Ułatwia karanie sprawców nadużyć seksualnych wobec dzieci poprzez ustanowienie sankcji karnych wobec nowych form nadużyć, takich jak: „nagabywanie nieletnich w celach seksualnych”: *grooming*, przeglądanie pornografii dziecięcej bez pobierania plików na własny komputer oraz zmuszanie dzieci do pozowania o charakterze seksualnym przed kamerą internetową. Pokrzywdzone osoby mogą składać zeznania bez konieczności konfrontacji ze sprawcą w sądzie, aby oszczędzić im dodatkowych traumatycznych przeżyć. Mają zapewnioną bezpłatną pomoc prawnika. Każdy sprawca jest traktowany indywidualnie i ma dostęp do specjalnie dobranego leczenia. Nałożony na niego zakaz wykonywania zawodu lub działalności, który wiąże się z kontaktem

³³ Do nawiązywania kontaktu z małoletnimi „cyberłowcy” wykorzystują głównie komunikatory internetowe oraz czaty. Starają się oni nakłonić dzieci do rozmów o seksie, co może być wstępem do dalszego ich osaczania i molestowania. Dorosły, często udając rówieśnika swej ofiary, stopniowo zdobywa jej zaufanie, dane osobowe, zdjęcia, a często staje się jej „dobrym przyjacielem”. Namawia dziecko do oglądania pornografii i nalega na spotkanie w świecie rzeczywistym. Gdy dojdzie do spotkania, dziecko zazwyczaj zostaje wykorzystane seksualnie i nierzadko staje się ofiarą przemysłu pornograficznego.

z dziećmi, obowiązuje we wszystkich państwach UE. Opracowano również systemy blokujące dostęp do stron internetowych z pornografią dziecięcą (*Inicjatywy...* 2009, s. 10 – 11). Miesiąc później (20 kwietnia 2009 r.) przedstawiciele sektora rządowego państw Wspólnoty w przyjętej *Deklaracji na rzecz nowego podejścia w zapewnieniu bezpiecznego internetu dla dzieci w Unii Europejskiej* za najważniejsze inicjatywy uznali: stworzenie punktów kontaktowych europejskiej sieci służb odpowiedzialnych za wykorzystywanie nowych rozwiązań technologicznych w pracy Policji; opracowanie projektu procedur funkcjonowania w/w punktów; zorganizowanie przy Europejskim Biurze Policji EUROPOL europejskiej platformy ostrzeżeń o przestępstwach, które zaistniały w internecie; stworzenie krajowych systemów wczesnego ostrzegania, które pomogą w poszukiwaniu zaginionych dzieci (w Polsce NASK i Dyżurnet.pl we współpracy z Policją); konieczność intensyfikacji współpracy w zakresie zwiększania świadomości społecznej na temat zagrożeń w internecie; zwalczania niezgodnych z prawem treści i szkodliwych zachowań w środowisku online; rozwoju technicznych instrumentów kontroli rodzicielskiej dostępu do sieci oraz współpracy z dostawcami usług internetowych (*Internet bezpieczniejszy dla ... 2009*).

Dla tytułowej ochrony istotne, aczkolwiek niesprawcze znaczenie, mają rekomendacje i zalecenia Parlamentu Europejskiego oraz Rady Europy (np. *Rekomendacja Komitetu Ministrów Rady Europy Rec(2001)8 z dnia 31 października 2001 r.*; *Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r.*, *Zalecenie Parlamentu Europejskiego dla Rady z dnia 3 lutego 2009 r.* oraz *Zalecenie Rady Europy Rec(2009)5 z dnia 8 lipca 2009 r.*). Wymienione dokumenty zalecają: odpowiedzialność karną operatorów platform dyskusyjnych, tzw. czatów oraz forów internetowych o charakterze pedofilskim; usuwanie z internetu nielegalnych materiałów przedstawiających wykorzystywanie dzieci u źródła ich rozpowszechniania; wprowadzenie funkcjonalnej domeny głównej (*Generic Top Level Domains*) zarezerwowanej dla stron stale kontrolowanych, których administratorzy zobowiązaliby się do poszanowania małoletnich i ich praw, pod rygorem sankcji karnych (np. domena „KID”). Ponadto zalecają współpracę państw członkowskich z dostawcami internetu, w celu likwidowania stron WWW wykorzystywanych do popełniania czynów uznanych za przestępstwa zgodnie z prawem UE; zamknięcie lub zablokowanie systemu płatności przez internet za sprzedaż przez sieć pornografii dziecięcej; zachęcanie podmiotów gospodarczych (banki, kantory wymiany walut, ISP i firmy obsługujące wyszukiwarki internetowe) do zwalczania pornografii dziecięcej; zapewnienie rodzicom programów i innych urządzeń technicznych umożliwiających zablokowanie dostępu ich dzieci do internetowych stron pornograficznych.

2. Ochrona małoletnich internautów przez polskie prawo

W art. 72 ust. 1 *Konstytucji RP* zawarta jest norma dotycząca ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją. Gwarantem jej wypełnienia jest państwo oraz organy władzy państwowej (*Ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, art. 72). *Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego (Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r.*, art. 4), uznaje zdrowie psychiczne za „fundamentalne dobro osobiste, którego ochronę winny zapewnić organy administracji rządowej i samorządowej, a także instytucje do tego powołane” (preambuła). Gwarantem ich wypełnienia jest państwo (w tym ratyfikowane dokumenty prawne) oraz organy władzy państwowej. Podpisana przez Polskę w 1991 roku *Konwencja o Prawach Dziecka* stanowi najobszerniejszy katalog ich praw (*Ustawa z dnia 20 listopada 1989 r.*). Zadania związane z ochroną przed rosnącą dostępnością pornografii dziecięcej w internecie nakłada *Protokół Opcjonalny do Konwencji o Prawach Dziecka z 2000 roku (Protokół Opcjonalny z dnia 25 maja 2000 r.*, preambuła), podpisany przez Polskę 13 lutego 2002 r.

Obowiązujące polskie prawo karne nie definiuje w ogóle „treści pornograficznych”. Zgodnie z prawem krajowym, karalny jest każdy kontakt o charakterze seksualnym z osobą, która nie ukończyła 15 roku życia (*Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r.*, art. 200 §1 k.k.). Nowelizacja z 2005 roku podniosła tę granicę na okres od 2 do 12 lat, zrównując dobrowolny kontakt seksualny z dzieckiem z gwałtem. Na wprowadzenie ostatnich zmian w polskim prawie wywarły wpływ dwie podpisane przez Polskę konwencje Rady Europy: *Konwencja o Cyberprzestępczości z 2001 roku* oraz *Konwencja o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych z 2007 roku*. Art. 23 tejże *Konwencji* legł u podstaw wprowadzenia do polskiego kodeksu karnego karalności tzw. *groomingu*.

Ideą zmian prawnych, które uchwalił polski rząd w 2009 roku, było dostosowanie prawa polskiego do *Decyzji Ramowej Rady UE 2004/68/WSiSW z 2003 roku, dotyczącej zwalczania seksualnego wykorzystywania dzieci i pornografii dziecięcej*. Ustawa, obowiązująca od grudnia 2008 r., spowodowała dodanie w art. 202 *kodeksu karnego* §4b w brzmieniu: „Kto produkuje, rozpowszechnia, prezentuje, przechowuje lub posiada treści pornograficzne przedstawiające wytworzony albo przetworzony wizerunek małoletniego uczestniczącego w czynności seksualnej podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2”. Przepis ten dotyczy problemu pornografii wytworzonej z udziałem dzieci lub wykorzystującej wizerunek dziecka, będący efektem np. animacji komputerowej. Przed nowelizacją, ściganie produkcji tego typu obrazów, często o ewidentnie pornograficznym charakterze, nie miało podstawy

prawnej. Także na mocy powyższej nowelizacji w art. 101 *kodeksu karnego* zmianie uległ czas przedawnienia przestępstw o charakterze seksualnym wobec małoletniego. Przedawnienie nie może obecnie nastąpić przed upływem 5 lat od ukończenia przez pokrzywdzonego 18 roku życia. Przed nowelizacją z października 2008 roku, dla poszczególnych przestępstw termin przedawnienia był określony odrębnie, tj. od momentu popełnienia przestępstwa (Śpiewak 2010, s. 36, Śpiewak 2008).

Kolejna, tzw. duża nowelizacja kodeksów (m.in. *karnego, postępowania karnego, karnego wykonawczego* oraz *karnego skarbowego*), obowiązująca od 8 czerwca 2010 r. zwiększa kary za przestępstwa seksualne wobec dzieci (zgwałcenie małoletniego traktowane jest jako zbrodnia), wprowadza nowe czyny zabronione (np. nagabywanie dzieci przez internet: *grooming* czy propagowanie pedofilii), zwiększa uprawnienia Policji w zakresie ścigania pedofilów, zwłaszcza działających w globalnej sieci (zezwala na stosowanie działań operacyjnych), a także usprawnia wykonywanie kar (pozwala m.in. kierować przestępców na przymusową terapię). Nowe przepisy precyzyjnie określają czyny zabronione, co do których wcześniej były wątpliwości. Luki prawne umiejętnie wykorzystywali adwokaci osób oskarżonych o pedofilię (*Dziecko w sieci* 2010).

Polskie prawo nie delegalizuje pornografii jako takiej. Wprowadza jednak zasadę, iż treści tego rodzaju mają być rozpowszechniane w taki sposób, by nie narażało to na kontakt z nimi osób, które sobie tego nie życzą. Oznacza to, że nie musi dojść do faktycznego narzucenia odbioru, nie jest potrzebna skarga osoby, która wbrew swojej woli została narażona na kontakt z pornografią. Wystarczy fakt nieskutecznego zabezpieczenia pornografii w internecie przez osobę publicznie prezentującą (Śpiewak 2010, s. 35). Przestępstwo to jest ścigane na wniosek pokrzywdzonego. W praktyce internetowej można uznać, iż strona, której opis w wyszukiwarce lub adres wprowadza w błąd, poprzez ukrycie jej pornograficznego charakteru, może zostać uznana za sprzeczną z prawem. Podobnie wszelki spam o charakterze pornograficznym również łamie polskie prawo. Przestępstwo to zagrożone jest niską karą i niestety w większości przypadków należy liczyć się z tym, iż zostanie uznana „niska szkodliwość społeczna czynu”. Zapis §2. przewiduje wyższą karę w przypadku prezentowania pornografii osobie, która nie ukończyła 15 roku życia lub rozpowszechnianie pornografii bez skutecznego zabezpieczenia.

Polskie prawo przewiduje karalność rozpowszechniania, a także posiadania, przechowywania, utrwalania, produkowania i sprowadzania w celu rozpowszechniania treści pornograficznych z udziałem osoby poniżej 15 roku życia (Śpiewak 2010, s. 36-37).

3. Działania Unii Europejskiej w celu zapewnieniu ochrony najmłodszym internautom

Nasuwa się kolejne pytanie: jakie są podstawowe działania Unii Europejskiej w celu zapewnienia ochrony najmłodszym użytkownikom internetu?

Po pierwsze: Komisja Europejska bierze udział w procesach legislacyjnych. Jedną z najważniejszych inicjatyw prawnych jest omówiona nowelizacja w 2009 roku *Decyzji Ramowej dotyczącej zwalczania wykorzystywania seksualnego dzieci i pornografii dziecięcej*. Po drugie, Komisja stymuluje współpracę międzynarodową wśród europejskich agencji wspierania prawa, szczególnie w zakresie wymiany informacji i prowadzenia śledztw. Przykładem może być europejska platforma alarmowa dotycząca przestępstw związanych z globalną siecią, która pozwala na zbieranie raportów na temat przestępstw popełnianych w różnych państwach UE w internecie, jak na przykład zamieszczanie nielegalnych treści. Po trzecie: Komisja wspiera współpracę pomiędzy sektorem publicznym i prywatnym. Szczegółowe propozycje w tym zakresie zostały zatwierdzone przez Radę Ministrów Spraw Wewnętrznych w formie konkluzji Rady w listopadzie 2008 r. Jedną z propozycji propaguje szkolenia w zakresie śledzenia cyberprzestępstw. Komisja jest w trakcie budowania europejskiej platformy szkoleniowej we współpracy z państwami członkowskimi, Europolem i Europejskim Kolegium Policyjnym. Inną ważną inicjatywą publiczno-prywatną jest Europejska Koalicja Finansowa przeciwko komercyjnemu wykorzystywaniu nadużyć seksualnych wobec dzieci w internecie (Shaw, s. 20). Celem Koalicji jest połączenie starań publicznych i prywatnych instytucji zaangażowanych w walkę z produkcją, dystrybucją i sprzedażą pornografii dziecięcej w globalnej sieci (Boratyński 2009, s. 19). Wdrożenie priorytetów polityki ochrony dokonuje się poprzez realizację programów pomocowych. Jednym z nich jest *Safer Internet*.

3.1. Program *Safer Internet*

3.1.1. *Safer Internet Action Plan (1999 – 2004)*

Program *Safer Internet Action Plan* został ustanowiony Decyzją Parlamentu Europejskiego i Rady nr 276/1999/WE z dnia 25 stycznia 1999 r. przyjmującą wieloletni plan działań Wspólnoty w zakresie promowania bezpieczniejszego korzystania z internetu poprzez zwalczanie sprzecznych z prawem i szkodliwych treści w światowych sieciach komputerowych. U podstaw utworzenia Programu leżało występowanie nielegalnych oraz szkodliwych treści w internecie. Dostarczał fundusze na zwalczanie niebezpiecznej zawartości stron internetowych, zachęcał dostawców treści i usług do wdrażania rozwiązań samoregulacyjnych oraz systemów filtrowania i ratingu (oceny). W praktyce oznaczało to brak poparcia dla wszelkich zdecydowanych rozwiązań regulacyj-

nych ze strony państw członkowskich (*Safer Internet 2011*).

W ramach programu SIAP realizowane były cztery główne obszary działań:

- podniesienie poziomu świadomości o bezpiecznym użytkowaniu internetu (*Awareness*);
- ustanowienie europejskiej sieci punktów kontaktowych dla raportowania szkodliwej oraz nielegalnej treści w internecie (*Hotline*); tworzenie bezpiecznego otoczenia przez samoregulację dostawców treści;
- rozwój systemów filtrujących oraz oceniających zawartość stron internetowych (*Filtering & Rating*);
- wspieranie samoregulacji (*Self Regulation*) (Murawska-Najmiec 2005, s. 45).

W wyniku podjętych w Programie działań, w krajach członkowskich powstała sieć 36 krajowych linii interwencyjnych *Hotline*; węzeł koordynacyjny INHOPE (*Internet Hotline Providers in Europe Association*)³⁴, otwarty dla linii interwencyjnych z całego świata (poza Europą, *Hotline* działają także w Kanadzie, USA, Korei Południowej, Australii, Nowej Zelandii i na Tajwanie) oraz sieć 27 krajowych punktów podnoszenia świadomości (*Awareness*) oraz 2 punkty koordynujące funkcjonujące pod nazwą INSAFE oraz AWAREU³⁵.

W ramach programu *Safer Internet Action Plus* w 2004 roku został ustanowiony *Dzień Bezpiecznego Internetu* (*Safer Internet Day*, dalej: DBI), obchodzony w lutym każdego roku. Jest to inicjatywa Komisji Europejskiej mająca na celu zwrócenie uwagi na bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w globalnej sieci. Obchody DBI organizowane są obecnie na całym świecie. W jego przygotowanie angażują się szkoły, instytucje edukacyjne, placówki wychowawcze, organizacje pozarządowe, domy kultury, władze lokalne, osoby prywatne i firmy. W 2010 roku DBI był obchodzony pod hasłem: *Jak zarządzać własnym wizerunkiem w sieci?* 9 lutego w 60 państwach z całego świata ruszyła kampania medialna poświęcona problematyce ochrony prywatności w internecie – *Think B4 U post!*, w Polsce realizowana pod hasłem *Pomyśl, zanim wyślesz*. Co roku obchody DBI są związane z innym aspektem bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w internecie³⁶.

Program przewidziany na lata 1999 – 2002, Decyzją Rady został wydłużony o dwa kolejne lata. Druga edycja programu *Bezpieczny Internet Plus*, w myśl Decyzji nr 854/2005/EC, realizowana była w latach 2005 – 2008. Od 2005 roku do Programu włączona

została problematyka związana z zagrożeniami wynikającymi z użytkowania gier sieciowych, wymianą plików P2P i innymi formami komunikacji online w czasie rzeczywistym (czaty i komunikatory) (*Decyzja nr 854/2005WE z dnia 11 maja 2005 r.*). Program zwrócił uwagę na celowość wyposażenia użytkowników końcowych, szczególnie rodziców, nauczycieli i dzieci, w odpowiednie narzędzia służące bezpieczeństwu online. Ponadto kładzie silniejszy akcent na jak najszerzą współpracę międzynarodową, polegającą na obowiązku sieciowania linii *Hotline*, na współpracę transgraniczną, a także na wzmocnienie roli jednostek koordynujących INHOPE oraz Forum *Bezpieczniejszy Internet*.

Na program *Safer Internet Plus* złożyły się 4 główne działania:

1. Zwalczanie nielegalnej i sprzecznej z prawem treści: *Hotline* - punkt kontaktowy ds. zwalczania nielegalnych treści w internecie oraz *Hotcoord* - koordynacja punktów kontaktowych.
2. Blokowanie niechcianej i szkodliwej treści: *User empowerment* - wyposażenie użytkownika w urządzenia filtrujące.
3. Promocja bezpieczniejszego otoczenia: działania transgraniczne w dziedzinie kooregulacji i samoregulacji nielegalnych, szkodliwych i niechcianych treści w internecie oraz w nowych technologiach online.
4. Podnoszenie świadomości: *Awarenode* - narodowe punkty i inne podmioty mające na celu podnoszenie świadomości o bezpiecznym użytkowaniu internetu; *Awarecoord* - koordynacja sieci *AwareNodes'ów*; *Helpline* - punkty kontaktowe za pośrednictwem których można zgłaszać nielegalne i szkodliwe treści w globalnej sieci (Murawska-Najmiec 2005, s. 24 – 25).

Źródło najbardziej aktualnej wykładni unijnego podejścia do problematyki bezpiecznego korzystania z internetu stanowi program *Safer Internet*, obejmujący lata 2009-2013 (*Decyzja nr 1351/2008/EC z dnia 24 grudnia 2008 r.*). Priorytetem Programu jest zwalczanie cyberprzemocy i uwodzenia dzieci w globalnej sieci (*Safer Internet Programme 2011*). Najważniejsze działania podjęte w ramach programu *Safer Internet 2009-2013* to:

- podpisanie przez siedemnaście wiodących firm internetowych pierwszego europejskiego porozumienia na rzecz poprawy bezpieczeństwa nastolatków korzystających z portali społecznościowych (10 lutego 2009 r.) (*Społeczności sieciowe: Komisja 2010*)³⁷;
- wprowadzenie przepisów prawnych regulujących zjawisko uwodzenia dzieci w globalnej sieci

³⁴ Więcej informacji: INHOPE, <http://www.inhope.org/en/index.html>, [20.12.2010].

³⁵ Więcej informacji: *Awareness*, http://www.europa.eu.int/information_society/activities/sip/projects/awareness/index_en.htm44, [21.12.2010].

³⁶ Więcej informacji: *Dzień Bezpiecznego Internetu*, www.dbi.pl, [09.11.2010].

³⁷ Sygnatariuszami porozumienia są: Arto, Bebo, Dailymotion, Facebook, Giovanni.it, Google/YouTube, Hyves, Microsoft Europe, Myspace, Nasza-klasa.pl, Netlog, One.lt, Skyrock, StudiVZ, Sulake/Habbo Hotel, Yahoo!Europe oraz Zap.lu.

(grooming) (nowelizacja *Decyzji Ramowej Rady 2004/68/WSiSW z dnia 22 grudnia 2003 r.*);

- zorganizowanie konferencji dla przedstawicieli sektora rządowego państw członkowskich UE „Bezpieczny Internet dla dzieci” – Praga, Czechy, 20 kwietnia 2009 r.;
- ogłoszenie przez Komisję Europejską *Zalecenia w sprawie umiejętności korzystania z mediów w środowisku cyfrowym*. Celem *Rekomendacji* było wywołanie europejskiej debaty na temat bezpieczeństwa dzieci w globalnej sieci (*Zalecenie Komisji C(2009)6464 z dnia 20 sierpnia 2009 r.*);
- powołanie Europejskiej Koalicji Finansowej na rzecz zwalczania dystrybucji pornografii dziecięcej w internecie;
- podpisanie przez Komisję Europejską Porozumienia z Interpolem (*International Criminal Police Organization*), w którym zobowiązała się do finansowania i prowadzenia bazy danych osób oskarżonych o pedofilię.

3.1.1. Polskie Centrum Programu *Safer Internet*

Polskie Centrum programu Komisji Europejskiej *Safer Internet* powołane zostało w 2005 roku. Tworzą je Fundacja Dzieci Niczyje (dalej: FDN³⁸) oraz Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa (dalej: NASK³⁹) – koordynator. Centrum podejmuje szereg kompleksowych działań na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży korzystających z internetu i nowych technologii. Ciałem doradczym jest Komitet Konsultacyjny, natomiast partnerem projektów realizowanych przez Centrum jest Fundacja Orange. Współpraca Centrum z instytucjami rządowymi, pozarządowymi, placówkami oświatowymi oraz podmiotami komercyjnymi realizowana jest w ramach Ogólnopolskiej Koalicji na rzecz Bezpieczeństwa w Internecie, stanowiącej platformę dystrybucji informacji o różnych inicjatywach chroniących dzieci (*Safer Internet w Polsce 2011*).

Ochronie małoletnich służy Centrum Monitoringu Sieci Internet, utworzone wspólnie przez NASK oraz fundację Kidprotect.pl. Każdy użytkownik internetu może zgłaszać pocztą elektroniczną, telefonicznie, faksem lub wykorzystując formularze ze stron WWW⁴⁰ wszelkie tematy sieciowej pornografii i pedofilii dziecięcej. Przekazane informacje są weryfikowane, po czym jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa następuje zawiadomienie organów ścigania (Policji, prokuratury) i przekazanie im zgromadzonych w sprawie materiałów. Kolejną inicjatywą NASK jest ogólnopolska kampania *Kawia-*

renka Przyjazna Dzieciom. Akcja, zapoczątkowana w grudniu 2008 r. ma na celu zwrócenie uwagi właścicieli kawiarenek internetowych na bezpieczeństwo korzystających z jej usług dzieci. Doświadczenie i wiedza NASK stanowią podstawę utworzenia zespołu kontaktowego Dyżurnet.pl.

Drugim realizatorem programu *Safer Internet* jest FDN. Jest to organizacja pozarządowa o charakterze non-profit, która od 1991 roku zajmuje się szeroko rozumianą pomocą dzieciom krzywdzonym, ich rodzicom i opiekunom. Od 2004 roku Fundacja prowadzi ogólnopolską kampanię społeczną na rzecz bezpieczeństwa najmłodszych internautów *Dziecko w sieci*. Ponadto jest zaangażowana w wiele projektów międzynarodowych. Od 2005 roku jest narodowym koordynatorem projektu *Awareness*, realizowanego we współpracy z NASK. Od lutego 2007 r. FDN we współpracy z Fundacją Orange prowadzi helpline.org.pl – punkt pomocowy dla dzieci. *Fundacja* jest także członkiem *Dynamicznej Koalicji na rzecz Bezpieczeństwa Dzieci w Internecie*, powołanej podczas II Forum *Zarządzania Internetem* w 2007 roku (*Dynamiczna Koalicja na ... 2010*).

Prowadzone od 1 stycznia 2005 r. projekty: *Awareness* – realizowany przez Konsorcjum NASK i FDN oraz projekt *Dyżurnet* prowadzony przez NASK, obecnie ujęte zostały w jeden wspólny projekt *Saferinternet.pl*⁴¹. Celem tego projektu jest zwiększanie społecznej świadomości na temat zagrożeń, jakie niosą ze sobą najnowsze techniki komunikacji. Wśród podejmowanych działań priorytetem jest edukacja (dzieci i rodziców), a także podnoszenie kompetencji profesjonalistów w zakresie bezpiecznego korzystania z internetu. W ramach *Saferinternet.pl* działa: zespół Dyżurnet.pl (tzw. *hotline*) – narodowy punkt kontaktowy do zwalczania nielegalnych treści w internecie oraz zespół Helpline.org.pl – punkt pomocowy dla osób, które doświadczyły przemocy w świecie online (*Projekt Saferinternet.pl 2011*).

Zespół Dyżurnet.pl⁴² powstał w 2006 roku przy NASK w ramach programu *Safer Internet Action Plan*. Współpraca narodowych zespołów *hotline* następuje w ramach stowarzyszenia INHOPE (*The Association of Internet Hotline Providers*). Projekt utworzenia *hotline'u* powstał w odpowiedzi na inicjatywę KE tworzenia takich punktów kontaktowych wyrażoną w formie *Call for Proposals 2003/2004*, na podstawie wytycznych zawartych w dokumencie *Safer Internet Action Plan, Work Programme 2003-2004*. Dokument ten wyznacza trzy kierunki działania UE w zakresie stwarzania warunków dla rozwoju bezpiecznego internetu: 1. budowę bezpiecznej infrastruktury technicznej dostępu do internetu;

³⁸ Więcej informacji: *Fundacja Dzieci Niczyje*, www.fdn.pl, [27.12.2010]

³⁹ Więcej informacji: *Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa*, www.nask.pl, [08.01.2011].

⁴⁰ Więcej informacji: *Fundacja Kidprotect.pl*, www.kidprotect.pl, [09.01.2011].

⁴¹ Więcej informacji: *Saferinternet.pl*, www.saferinternet.pl, .

⁴² Więcej informacji: *Zespół Dyżurnet.pl*, www.dyzurnet.pl.

2. tworzenie systemów filtracji i klasyfikacji treści dostępnych w globalnej sieci;
3. wspieranie inicjatyw budujących świadomość na temat bezpieczeństwa w internecie (*Historia Dyżurnet.pl* 2011).

Dyżurnet.pl jest punktem, do którego można anonimowo zgłaszać przypadki występowania w internecie treści zabronionych prawem. Zgłoszenia można kierować przez formularz kontaktowy znajdujący się na stronie www.dyzurnet.pl, na adres mailowy dyzurnet@dyzurnet.pl lub poprzez infolinię 801 615 005. W latach 2005-2009 najczęściej (ponad 1/3) zgłoszeń dotyczyło pornografii dziecięcej, kolejno „inne treści” (19%) oraz pornografii dorosłych (18%). Uwagę zwraca wzrost liczby zgłoszeń klasyfikowanych jako „inne treści” z kilku (w roku 2005 – 4%) do kilkunastu procent (w roku 2009 – 19%). „Inne treści” to materiały brutalne, makabryczne, obsceniczne (zdjęcia ofiar wypadków, kanibalizm, deformacje ciała, bestialstwo wobec zwierząt). Zgłoszenia dotyczą propagowania niebezpiecznych zachowań (nakłanianie do aborcji dokonywanej domowymi sposobami), propagowania działalności sekt, namawiania do samookaleczeń, samobójstw, stosowania używek i innych substancji psychoaktywnych, promowania bulimii i anoreksji. W zależności od lokalizacji serwera (w Polsce lub poza jej granicami) informacje o treściach nielegalnych są przekazywane do Komendy Głównej Policji lub do innych punktów kontaktowych zrzeszonych w stowarzyszeniu INHOPE. Wobec treści legalnych, ale potencjalnie szkodliwych dla dzieci, znajdujących się na polskich serwerach, podejmowane są działania zmierzające do szybkiego ich usunięcia. Zespół Dyżurnet.pl włącza się w realizowane przez Europol oraz *Child Exploitation and Online Protection Centre* projekty – europejskiej platformy wymiany informacji o zagrożeniach w internecie oraz Koalicji Finansowej, której celem jest zwalczanie dystrybucji pornografii dziecięcej w globalnej sieci (*Dyżurnet.pl. Raport 2010*, s. 11).

Ważną rolą Zespołu jest podnoszenie świadomości użytkowników internetu. W ramach edukacyjnych przedsięwzięć w latach 2005 - 2010 przeprowadzono cykl 18 lokalnych konferencji wojewódzkich dedykowanych dla nauczycieli, pedagogów, przedstawicieli władz samorządowych i organizacji pozarządowych, policji, dostawców usług internetowych (przeszkolonych zostało łącznie 1600 osób). Dyżurnet.pl przy udziale zespołu CERT Polska przeprowadził dwie edycje testów skuteczności blokowania programów filtrujących. Ich wyniki zostały opisane w raportach *Jak skutecznie filtrować zawartość internetu?* (2007) oraz *Rozwiązania filtrujące niepożądane treści w internecie* (2009) (Jończyk i in. 2009). Jedną z ostatnich inicjatyw zespołu Dyżurnet.pl było opublikowanie scenariuszy zajęć *Jak w necie? Bezpiecznie!* (2009), przeznaczonych dla nauczycieli klas gimnazjalnych. Wspólną inicjatywą NASK oraz FDN jest organizowana

od 2007 roku Międzynarodowa Konferencja w Warszawie: *Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w internecie*⁴³. Każdego roku organizatorzy próbują zwrócić szczególną uwagę na inne aspekty ochrony. Mianowicie: ogólne zagadnienia dotyczące bezpieczeństwa dzieci w internecie poruszono w 2007 roku. Nad aspektami prawnymi, a także rolą Policji i współpracy międzynarodowej w opracowywaniu i udoskonalaniu sposobów ochrony najmłodszych dyskutowano w 2008 roku. W 2009 roku tematem przewodnim było blokowanie na poziomie operatorskim treści pornograficznych z udziałem dzieci. Bezpieczeństwo w serwisach społecznościowych oraz zagadnienia ochrony prywatności zdominowały obrady w 2010 roku.

W najbliższym okresie Dyżurnet.pl zamierza skupić swoją działalność wokół następujących zagadnień: rozwinięcie współpracy z sygnatariuszami *Ogólnopolskiej Koalicji na rzecz Bezpieczeństwa w Internecie*; szerzenie idei Bezpiecznego Internetu w państwach Środkowo-Wschodniej Europy; wypracowanie platformy współpracy z grupą dostawców usług internetowych; współudział w budowie europejskiej platformy wymiany informacji o zagrożeniach w globalnej sieci; udział w procesie szkolenia sędziów i prokuratorów w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury oraz współpraca z Polską Radą Ekumeniczną (*Dyżurnet.pl. Raport 2010*, s. 22).

Drugi Zespół: Helpline.org.pl to wspólny projekt FDN i Fundacji Orange w ramach programu *Safer Internet*. Został uruchomiony 6 lutego 2007 r. w *Dniu Bezpiecznego Internetu*. Celem projektu jest pomoc dzieciom, rodzicom i profesjonalistom w przypadkach zagrożeń związanych z korzystaniem z internetu, a także inicjowanie zmian systemowych, które pozwolą skuteczniej chronić najmłodszych użytkowników nowych technologii (*Helpline.org.pl* 2011).

Obecnie, we wszystkich krajach Unii Europejskiej działają podobne projekty, wspierające bezpieczeństwo w internecie oraz podnoszenie kompetencji medialnych. Noszą różne nazwy (np. klicksafe.de – niemiecki partner programu *Safer Internet*), ich priorytety są zależne od realiów danego kraju. Ściśle jednak ze sobą współpracują, dzięki czemu wśród państw zjednoczonej Europy zapewniona jest wymiana informacji i najlepszych rozwiązań. Wszystkie projekty krajowe należą do sieci INSAFE (*Internet Safety Awareness for Europe*).

Współdziałanie zespołów Helpline.org.pl oraz [Dyżurnet.pl](http://Dyzurnet.pl) w ramach Saferinternet.pl, pozwala na realizowanie idei, które zwiększają bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w internecie. Szeroki krąg odbiorców (dzieci, nauczyciele, policjanci, sędziowie i proku-

⁴³ Więcej informacji: Międzynarodowa Konferencja: Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w internecie, http://konferencja.saferinternet.pl/artykuly-2010/iv_miedzynarodowa_konferencja_bezpieczenstwo_dzieci_i_mlodziemy_w_internecie.html, [11.01.2011].

ratorzy, a także przedstawiciele instytucji rządowych oraz firm związanych z internetem) wymaga różnorodnych działań. Przedstawiciele tych Zespołów włączają się w dyskusje, uczestniczą a także organizują konferencje i szkolenia oraz na co dzień odpowiadają na zgłoszenia internautów. Współpraca na poziomie międzynarodowym (INSAFE, INHOPE) pozwala na prowadzenie wspólnych działań z podobnymi organizacjami europejskimi i światowymi.

Zarówno Dyżurnet.pl, jak i Helpline.org.pl realizują założenia Komisji Europejskiej. W ramach projektu *Safer Internet*, dzięki wielu płaszczyznom współpracy, realizowane są różne inicjatywy międzynarodowe na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa dzieci. Są to: obchody *Dnia Bezpiecznego Internetu*; krajowe projekty *Safer Internet*; *Forum Safer Internet*; działanie stowarzyszenia INHOPE; spotkania o zasięgu międzynarodowym regionalnych zespołów reagujących (*hotline'y, helpline'y*, Policja) z przedstawicielami rządowymi; Koalicja Finansowa na rzecz zwalczania dystrybucji pornografii dziecięcej oraz europejska platforma wymiany informacji o zagrożeniach w internecie (*Dyżurnet.pl. Raport 2010, s.11*).

W ramach programu *Safer Internet*, NASK oraz FDN do końca 2010 r. zrealizowały następujące projekty:

- uruchomiono *Helpline* - punkt pomocowy: www.helpline.org.pl;
- przeprowadzono badania dotyczące stanu bezpieczeństwa w kawiarenkach internetowych;
- przeprowadzono testy programów filtrujących;
- zorganizowano promocję zespołu Dyżurnet.pl - punkt kontaktowy: www.dyzurnet.pl;
- przeprowadzono kampanię społeczną *Dziecko w sieci*;
- zorganizowano 4 Międzynarodowe Konferencje *Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w internecie* oraz 18 wojewódzkich konferencji *Bezpieczny Internet*;
- zorganizowano kolejne obchody *Dnia Bezpiecznego Internetu*;
- powołano *Ogólnopolską Koalicję na rzecz Bezpieczeństwa w Internecie*;
- uruchomiono serwisy internetowe: *Safer Internet w Polsce*: www.saferinternet.pl; *Dziecko w sieci*: www.dzieckowsieci.pl; *Dzień Bezpiecznego Internetu*: www.dbi.pl;
- zorganizowano serwisy edukacyjne dla dzieci: *Sieciaki*: www.sieciaki.pl; *Sieciaki Przedszkolaki*: www.przedszkolaki.sieciaki.pl.

To tylko wybrane działania zrealizowane w ramach projektu *Saferinternet.pl* w Polsce.

3.1.2. Youth Protection Roundtable

Rozwiązaniem problemu niechcianej i szkodliwej zawartości globalnej sieci wydaje się być kombinacja narzędzi technicznych oraz edukacji. Przykładem współpracy specjalistów z zakresu technologii i peda-

gogiki jest projekt *Youth Protection Roundtable* (Okrągły Stół ds. Ochrony Dzieci i Młodzieży, dalej: YPRT⁴⁴) prowadzony w ramach programu KE *Safer Internet Action Plan*. Obejmował okres od listopada 2006 r. do kwietnia 2009 roku.

Długofalowym celem YPRT jest ochrona dzieci i młodzieży przed szkodliwymi treściami w internecie, uwzględniająca zarówno aspekty społeczne, jak i techniczne globalnej sieci. Bezpośrednim celem była dyskusja oraz wymiana doświadczeń pomiędzy ekspertami z organizacji pozarządowych, firm produkujących oprogramowanie oraz dostawców treści internetowych. Europejska sieć Projektu licząca 32 członków⁴⁵, uwzględniając różnice kulturowe państw europejskich wyróżniła następujące priorytety:

- wspieranie wymiany poglądów pomiędzy ekspertami z zakresu technologii i wychowania;
- wypracowanie spójnego języka;
- prowadzenie badań dotyczących ochrony dzieci online i ich bezpieczeństwa w sieci;
- zwiększanie użyteczności technologii filtrowania;
- motywowanie rodziców i nauczycieli do korzystania z opracowanych technologii;
- wskazanie dobrych praktyk.

W ramach prac YPRT na czoło wysunął się jeden z priorytetów: konieczność stworzenia powszechnej strategii ochrony młodych (przy uwzględnieniu lokalnych czynników kulturowych) przed niechcianą i szkodliwą treścią. Cel ten został osiągnięty poprzez stworzenie szczegółowego katalogu zaleceń pozwalających na podwyższenie standardów ochrony dzieci oraz wyłonienie ośmiu reguł wobec których członkowie YPRT osiągnęli porozumienie i zadeklarowali współpracę w ich wdrażaniu. Są to: usprawnienie technologii wspomagających oraz infrastruktury; zwiększenie użyteczności oprogramowania filtrującego; udoskonalanie serwisów internetowych – podstawy

⁴⁴ Więcej informacji: *Youth Protection Roundtable*, www.yprt.eu, [12.01.2011].

⁴⁵ ADICONSUM - Associazione italiana Difesa consumatori e ambiente, Włochy; Medien GmbH AOL, Niemcy; AOL Europe; Arbeitskreis Neue Erziehung e. V., Niemcy; BAGFW - Bundesarbeitsgemeinschaft wohlfahrtspflege Freien der, Niemcy; Citizens Online, Wielka Brytania; Fundacja Rozwoju Dzieci Comenius, Polska; DOM Datenverarbeitung GmbH, Niemcy; Deutscher Kinderschutzbund - Bundesverband eV, Niemcy; eko-Verband, dla ICRAdutschland.de GbR, Niemcy; Extreme Media Solutions Ltd., Grecja; Family Safety Institute Online, Wielka Brytania; Forum des droits sur l'Internet, Francja; F-Secure GmbH, Finlandia; Freiwillige Selbstkontrolle Multimedia-Diensteanbieter e. V. - FSM, Niemcy; Fundacja Dzieci Niczyje, Polska; ISFE - Interactive Software Federation of Europe, Belgia; Internet-ABC eV, Niemcy; Johannisches Sozialwerk e. V., Niemcy; Jugendschutz.net, Niemcy; Für Medien und Landeszentrale Kommunikation Rheinland-Pfalz - klicksafe.de, Niemcy; Mannerheim League for Child Welfare, Finlandia; KIR, Wielka Brytania; Nederlands Instituut voor de Classificatie van audiowizualna - NICAM, Holandia; Österreichisches Institut für Angewandte Telekommunikation - ÖIAT, Austria; Pegasus GmbH, Niemcy; Protégeles, Hiszpania; Safer Internet Institute, zspo, Republika Czeska; Save the Children, Włochy; Uniwersytet w Ljublanie, Słowenia.

technologiczne oraz wprowadzenie pomocniczych widgetów pomagających użytkownikom chronić samych siebie; uzgodnienie reguł poprzez usługodawców i operatorów; kompetencje cyfrowe; podnoszenie poziomu świadomości; badania oraz regulacje prawne (Croll 2009, s. 23).

W trakcie realizacji projektu: określono kryteria ochrony dzieci online; wskazano na różne punkty widzenia ekspertów technicznych i osób zajmujących się wychowaniem dzieci; zidentyfikowano powszechne wskaźniki ryzyka i ich miary; wskazano narzędzia techniczne do ochrony dzieci, ustalono również ich efektywność; zalecono nowe podejście do kompetencji cyfrowych oraz ustalono podejście do podziału odpowiedzialności w kwestii ochrony młodych osób online. Odbiorcami projektu YPRT są dostawcy internetu, nauczyciele i inni zawodowi opiekunowie dzieci i młodzieży oraz rodzice (*Youth Protection Roundtable* 2011].

Podsumowanie

Z uwagi na nieuchronny rozwój nowych technologii informacyjnych i komunikacyjnych Wspólnota Europejska powinna w trybie pilnym zapewnić pełną i odpowiednią ochronę dzieci i młodzieży poprzez przyjęcie dyrektywy, która dla całego jej terytorium z jednej strony zagwarantuje swobodę transmisji i swobodę świadczenia usług informacyjnych, a z drugiej zapewni, że przekazywane treści są legalne, respektują zasadę poszanowania godności ludzkiej oraz nie szkodzą prawidłowemu rozwojowi małoletnich. Projekt *Propozycji Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Europejskiej dotyczącej przemocy seksualnej, wykorzystywania seksualnego dzieci oraz dziecięcej pornografii* został już opracowany. Jest dla UE ogromnym krokiem naprzód w działaniach ochronnych.

Wciąż ogromnym problemem w prawie krajowym jest fakt, że nie dopracowana została prawna definicja pornografii, a *Kodeks karny* mówi niejasno o „treściach pornograficznych”. Przesłanką przeciwną wolności seksualnej i obyczajności na szkodę dzieci obejmują przede wszystkim: obcowanie płciowe i inne czynności seksualne z dzieckiem poniżej lat 15, zgwałcenie małoletniego, ułatwianie i czerpanie korzyści z nierządu osoby małoletniej, pornografia bez zgody występującego oraz czyny związane z produkcją, utrwalaniem, sprowadzaniem, udostępnianiem, publicznym prezentowaniem, rozpowszechnianiem, posiadaniem i przechowywaniem treści pornograficznych z udziałem dzieci poniżej lat 15, a także nowy rodzaj czynu zabronionego: tzw. *grooming*. Czyn ten dopisano do katalogu przestępstw, które mogą być objęte pracą operacyjną Policji (np. przeprowadzeniem prowokacji). Kodeks wprowadził przepisy pozwalające na ściganie i karanie osób, których celem jest wykorzystanie dziecka, nawet jeśli nie doszło do niego w świecie realnym. Ponadto, od 8 czerwca 2010

r. zakazane jest tworzenie wszelkich stron internetowych propagujących pedofilię.

W zestawieniu z zapisami *Konwencji ONZ, Konwencji Rady Europy z 2007 roku* oraz *Decyzji Ramowej z 2009 roku*, prawo polskie nie do końca spełnia zalecane standardy. Przyjmuje słabszy standard ochrony małoletnich ze względu na ich wiek. Przyjęta w polskim prawodawstwie granica wieku to 15 lat, podczas gdy dokumenty ONZ, RE oraz UE przed omawianymi formami eksploatacji seksualnej chronią dzieci do 18 roku życia. Dostosowanie polskiego prawodawstwa do norm międzynarodowych, uwzględniających zagrożenia, związane z eksploatacją seksualną dzieci za pośrednictwem internetu, wymaga podwyższenia do co najmniej 16 lat granicy wieku małoletnich ofiar pornografii oraz ustawowego zdefiniowania pojęcia „treści pornograficzne z udziałem małoletnich”. Ponadto zdelegalizowania stron: zawierających instrukcje samobójstw lub nawołujących do samobójstwa lub samookaleczeń; promujących anoreksje, bulimie i samo-okaleczenie; propagujących ruchy religijne, uznane za sekty; promujących środki farmaceutyczne, takie jak tabletki gwałtu i dopalacze.

Wdrażanie priorytetów Unii Europejskiej w zakresie ochrony najmłodszych internautów dokonuje się poprzez realizację programów pomocowych. Kluczowym dla podejmowanych zagadnień jest program Komisji Europejskiej *Safer Internet*. Został uruchomiony w 1999 roku i ma na celu promocję bezpiecznego korzystania z nowych technologii informacyjnych i komunikacyjnych wśród dzieci i młodzieży. Od 2005 roku do programu włączona została problematyka związana z zagrożeniami wynikającymi z użytkowania gier online, wymianą plików P2P i innymi formami komunikacji online w czasie rzeczywistym (czaty i komunikatory). Priorytetem programu na lata 2009-2013 jest zwalczanie cyberprzemocy i uwodzenia dzieci w internecie. Obecnie, we wszystkich krajach Unii Europejskiej działają projekty, wspierające bezpieczeństwo w internecie oraz podnoszenie kompetencji medialnych zgodnie z założeniami Programu. Noszą różne nazwy, ich priorytety są zależne od realiów danego kraju. Ściśle jednak ze sobą współpracują, dzięki czemu wśród państw zjednoczonej Europy zapewniona jest wymiana informacji i najlepszych rozwiązań.

Polskie Centrum Programu *Safer Internet* powołane w 2005 roku tworzą Fundacja Dzieci Niczyje oraz Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa. Centrum podejmuje szereg kompleksowych działań na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży korzystających z internetu i nowych technologii. Aktywnie współpracują z wieloma organizacjami realizującymi podobne projekty w innych krajach europejskich. PCPSI należy do sieci Insafe, zrzeszającej realizatorów projektów edukacyjnych na rzecz bezpiecznego internetu. Jest członkiem sieci INHOPE – międzynarodowego stowarzyszenia zrzeszającego hotline'y z Europy i świata

oraz stowarzyszenia Child Helpline International, które skupia zespoły helpline.

W ramach programu *Safer Internet* w Polsce działa Komitet Konsultacyjny, opiniujący i wspierający działania PCPSI oraz Ogólnopolska Koalicja na rzecz Bezpieczeństwa w Internecie, stanowiąca platformę komunikacji z organizacjami i instytucjami zajmującymi się ochroną dzieci korzystających z nowych mediów. Sygnatariusze programu są zobowiązani do promowania oferty pomocowej Helpline.org.pl oraz punktu kontaktowego: Dyżurnet.pl. Przedstawiciele PCPSI biorą także udział w pracach Zespołu ds. Walki z Dyskryminacją Małoletnich w Środkach Masowego Przekazu, działającego przy Pełnomocniku ds. Równego Traktowania w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów oraz licznych przedsięwzięciach organizowanych przez różne instytucje w Polsce.

Czy podejmowane działania są skuteczne? Myślę, że tak. Dyskusyjną kwestią jest ich zasięg. Decyzje KE powołujące kolejne edycje programu *Safer internet* mogą świadczyć o potrzebie intensyfikacji tego typu działań.

Literatura:

1. *Awareness*, http://www.europa.eu.int/information_society/activities/sip/projects/awareness/index_en.htm44, [21.12.2010].
2. Berson I. R. (2003), *Cyberofiary: psychospołeczne konsekwencje wykorzystywania młodzieży za pośrednictwem internetu*. „Dziecko Krzywdzone”, nr 2, s. 72-83.
3. Boratyński J. (2009), *Działania Unii Europejskiej przeciwko wykorzystywaniu seksualnemu dzieci. Materiały pokonferencyjne*. Wydawnictwo FDN, Warszawa.
4. Braun-Gałkowska M. (2003), *Oddziaływanie internetu na psychikę dzieci*. „Edukacja Medialna”, nr 3, s. 14-20.
5. Busch M. (2009), *Program unijny Safer Internet - realizowane i planowane działania*. Wykład wygłoszony podczas III Międzynarodowej Konferencji: *Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w internecie*. Materiały niepublikowane, Warszawa.
6. *Computer Emergency Response Team*, www.cert.pl, [09.01.2011].
7. Croll J. (2009), *Rekomendacje wypracowane w ramach projektu Youth Protection Roundtable. Materiały pokonferencyjne*. Wydawnictwo FDN, Warszawa.
8. *Decyzja nr 1351/2008/EC Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 grudnia 2008 r. w sprawie kontynuacji wieloletniego programu wspólnotowego na rzecz bezpieczniejszego korzystania z internetu i nowych technologii sieciowych*, Dz. Urz. L 348 z 24.12.2008.
9. *Decyzja nr 276/1999/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 stycznia 1999 r. przyjmująca wieloletni plan działań Wspólnoty w zakresie promowania bezpieczniejszego korzystania z internetu poprzez zwalczanie sprzecznych z prawem i szkodliwych treści w światowych sieciach komputerowych*, Dz. Urz. L 33 z 06.02.1999.
10. *Decyzja nr 854/2005WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. w sprawie kontynuacji wieloletniego programu wspólnotowego na rzecz bezpieczniejszego korzystania z internetu i nowych technologii sieciowych*, Dz. Urz. L 149 z 11.05.2005.
11. *Decyzja Ramowa Rady 2004/68/WSiSW z dnia 22 grudnia 2003 r. dotycząca zwalczania seksualnego wykorzystywania dzieci i pornografii dziecięcej*, Dz. Urz. L 013 z 20.01.2004.
12. *Dynamiczna Koalicja na rzecz Bezpieczeństwa Dzieci w Internecie*, <http://www.dzieckowsieci.pl/strona.php?p=116>, [09.11.2010].
13. *Dyrektywa 2010/13/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 10 marca 2010 r. o audiowizualnych usługach medialnych*, Dz. Urz. L 95/22 z 15.04.2010.
14. Dyżurnet.pl, (2009), *J@k w necie? Bezpiecznie!!! Warsztaty dla klas gimnazjalnych*. Wydawnictwo Dyżurnet, Warszawa.
15. Dyżurnet.pl, (2009), *Rozwiązania filtrujące niepożądane treści w internecie*. Wydawnictwo Dyżurnet.pl, Warszawa.
16. *Dziecko w sieci - nowe przepisy ułatwią walkę z pedofilią*, <http://www.wirtualnemedialna.pl/arttykul/dziecko-w-sieci-nowe-przepisy-ulatwia-walke-z-pedofilia>, [09.08.2010].
17. *Dzień Bezpiecznego Internetu*, www.dbi.pl, [09.11.2010].
18. Fundacja Dzieci Niczyje, (2010), *Dyżurnet.pl. Raport z działalności zespołu w latach 2005-2009*. Wydawnictwo Dyżurnet.pl, Warszawa.
19. *Fundacja Dzieci Niczyje*, www.fdn.pl, [28.12.2010].
20. *Fundacja Kidprotect.pl*, www.kidprotect.pl, [09.01.2011].
21. Guerreschi C. (2006), *Nowe uzależnienia*. Wydawnictwo Salwator, Kraków.
22. *Helpline.org.pl*, <http://www.dzieckowsieci.pl/strona.php?p=101>, [11.01.2011].
23. *Historia Dyżurnet.pl*, http://www.dyzurnet.pl/o_nas/historia.html, [09.01.2011].
24. *INHOPE*, <http://www.inhope.org/en/index.html>, [20.12.2010].

25. *Inicjatywy i raporty Komisji Europejskiej. Sprawozdanie nr 21/2009*, <http://www.senat.gov.pl/k7/ue/inne/2009/021.pdf>, [15.06.2010].
26. *Internet bezpieczniejszy dla dzieci! Konferencja ministerialna Unii Europejskiej w Pradze: 20.04.2009r.*, http://www.ms.gov.pl/portal/pl/2/7141/Internet_bezpieczniejszy_dla_dzieci_Konferencja_ministerialna_Unii_Europejskiej_.html, [12.09.2009].
27. Jończyk I., Różycka M., Kurowski B., Węglowski B. (2007), *Jak w necie? Bezpiecznie!* Wydawnictwo Dyżurnet, Warszawa.
28. *Kodeks karny; Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r.*, Dz.U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553 ze zm.
29. *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej; Ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483.
30. *Konwencja o Prawach Dziecka z dnia 20 listopada 1989 r. Ustawa w sprawie ratyfikacji Konwencji o Prawach Dziecka z dnia 20 listopada 1989 r.*, Dz.U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526.
31. *Konwencja Rady Europy o Cyberprzestępczości z dnia 23 listopada 2001 r.*, <http://www.ms.gov.pl/ue/ue3in32.shtml>, [07.05.2010].
32. *Konwencja Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych z dnia 12 lipca 2007 r.*, http://www.ms.gov.pl/re/081027_konw.pdf, [03.02.2008].
33. Kosek-Nita S. (2006), *Uzależnienie od komputera i jego następstwa*. „Wychowanie na Co Dzień”, nr 3, s. 6-9.
34. Levina O. (2009), *Pomoc ofiarom wykorzystywania seksualnego przez internet w Rosji. Wykład wygłoszony podczas III Międzynarodowej Konferencji: Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w internecie*. Materiały niepublikowane, Warszawa.
35. Maj M. (2009), *Techniczne aspekty bezpieczeństwa w internecie. Wykład wygłoszony podczas III Międzynarodowej Konferencji: Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w internecie*. Materiały niepublikowane, Warszawa.
36. *Międzynarodowa Konferencja: Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w internecie*, http://konferencja.saferinternet.pl/artykuly-2010/iv_miedzynarodowa_konferencja_bezpieczenstwo_dzieci_i_mlodziemy_w_internecie.html, [11.01.2011].
37. Murawska-Najmiec E. (2005), *Informacja na temat działań społeczności międzynarodowej na rzecz objęcia internetu systemem prawa przy jednoczesnej ochronie swobody wypowiedzi i informacji*. Wydawnictwo KRRiT, Warszawa.
38. *Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa*, www.nask.pl, [08.01.2011].
39. *Projekt Saferinternet.pl*, <http://www.dzieckowsieci.pl/strona.php?p=75>, [10.01.2011].
40. *Protokół Opcjonalny do Konwencji Narodów Zjednoczonych o Prawach Dziecka dotyczący sprzedaży dzieci, prostytucji dziecięcej i pornografii z udziałem dzieci z dnia 25 maja 2000 r.*, <http://www.vilp.de/p11.htm>, [08.03.2010].
41. Pyżalski J. (2009), *Agresja elektroniczna dzieci i młodzieży – różne wymiary zjawiska*. „Dziecko Krzywdzone”, nr 29, s. 12- 26.
42. *Rekomendacja Komitetu Ministrów Rady Europy Rec(2001)8 z dnia 31 października 2001 r. dotycząca samoregulacji w zakresie cyberzwartości: samoregulacja oraz ochrona użytkowników przed treściami nielegalnymi i szkodliwymi w usługach informacyjno-komunikacyjnych*, http://www.krrit.gov.pl/bip/Portals/0/publikacje/analizy/Analiza2005_07.pdf, [06.02.2010].
43. *Safer Internet Programme: Empowering and Protecting Children Online*, http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/index_en.htm, [07.01.2011].
44. *Safer Internet w Europie*, http://www.saferinternet.pl/awerenss_w_europie/, [02.01.2011].
45. *Safer Internet w Polsce*, http://www.saferinternet.pl/safer_internet_w_polsce.html, [07.01.2011].
46. *Safer Internet*, http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/index_en.htm, [04.01.2011].
47. *Saferinternet.pl*, www.saferinternet.pl, [10.01.2011].
48. Serzycki M. (2009), *Portale społecznościowe a ochrona danych osobowych. Wykład wygłoszony podczas III Międzynarodowej Konferencji: Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w internecie*. Materiały niepublikowane, Warszawa.
49. Shaw G. (2009), *Europejska współpraca na rzecz walki z pornografią dziecięcą w internecie – studium przypadków. Materiały konferencyjne z III Międzynarodowej Konferencji: Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w internecie* - Warszawa 29-30.09.2009 r. Wydawnictwo FDN, Warszawa.
50. *Społeczności sieciowe: Komisja pośredniczy w porozumieniu głównych firm internetowych*, <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/232&format=HTML&age=0&language=PL&guiLanguage=en>, [13.02.2010].

51. Stiftung Digitale Chancen (2009), *Zestaw zaleceń projektu Youth Protection Roundtable*. Stiftung Digitale Chancen, Hamburg.
52. Śpiewak J. (2010), *Wykorzystanie seksualne dziecka w kodeksie karnym*. „Niebieska Linia”, nr 3, s. 28-37.
53. Śpiewak J., *Aspekty prawne*, <http://www.kidprotect.pl/artykuly/?item=1>, [03.04.2008].
54. Tęcza-Ćwierz T. (2003), *Internet - szanse i zagrożenia*. „Wychowawca”, nr 6, s. 16-17.
55. *Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego*, Dz.U. z 1994 r. Nr 111, poz. 535.
56. Walrave F., Heirman W. (2009), *Skutki cyberbullyingu – oskarżenie czy obrona technologii?* „Dziecko Krzywdzone”, nr 29, s. 27 - 36.
57. Wojtasik Ł. (2009), *Przemoc rówieśnicza z użyciem mediów elektronicznych*. „Dziecko Krzywdzone”, nr 29, s. 7-11.
58. Wojtasik Ł. (2003), *Pedofilia i pornografia dziecięca w internecie*. „Dziecko Krzywdzone”, nr 2, s. 56 – 67.
59. Wojtasik Ł., *Pedofilia i pornografia dziecięca w internecie*, <http://www.fdn.pl/index/?id=0f28b5d49b3020afeecd95b4009adf4c>, [09.09.2010].
60. Wolak J., Mitchell K., Finkelhor D. (2009), *Czy nękanie za pośrednictwem internetu jest formą przemocy rówieśniczej? Analiza zjawiska nękania online przez znajomych rówieśników i przez sprawców znanych wyłącznie z sieci*. „Dziecko Krzywdzone”, nr 29, s. 77- 89.
61. *Youth Protection Roundtable*, <http://www.dzieckowsieci.pl/strona.php?p=76>, [12.01.2011].
62. *Youth Protection Roundtable*, www.yprt.eu, [12.01.2011].
63. *Zalecenie Komisji C(2009)6464 z dnia 20 sierpnia 2009 r. w sprawie umiejętności korzystania z mediów w środowisku cyfrowym w celu stworzenia bardziej konkurencyjnego sektora audiowizualnego i treści cyfrowych oraz stworzenia integracyjnego społeczeństwa opartego na wiedzy*, Dz. Urz. L 227 z 29.8.2009.
64. *Zalecenie Parlamentu Europejskiego dla Rady z dnia 3 lutego 2009 r. w sprawie walki z seksualnym wykorzystywaniem dzieci i pornografią dziecięcą*, Dz. Urz. L. 12 z 03.02.2009.
65. *Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. w sprawie ochrony małoletnich, godności ludzkiej oraz prawa do odpowiedzi w odniesieniu do konkurencyjności europejskiego przemysłu audiowizualnego oraz internetowych usług informacyjnych*, Dz. Urz. L 378 z 27.12.2006.
66. *Zalecenie Rady Europy Rec(2009)5 z dnia 8 lipca 2009 r. w sprawie ochrony dzieci przed szkodliwymi treściami i zachowaniami oraz promowania ich aktywnego uczestnictwa w nowym środowisku informacyjnym i komunikacyjnym*, [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CM/Rec\(2009\)5&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=CM&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntra-net=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CM/Rec(2009)5&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=CM&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntra-net=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75); [17.07.2009].
67. *Zespół Dyżurnet*, www.dyzurnet.pl, [27.12.2010].

THE PROTECTION OF THE JUVENILE INTERNET USERS IN LAW AND PRACTICE OF THE MEMBER STATES OF THE EUROPEAN UNION

Social Dissertations No. 1 (V) 2011, p. 90-100

Małgorzata Gruchola

The John Paul II Catholic University of Lublin

Summary: The aim of this publication is the analysis of the legal basis for the protection of the Internet users, including the European Union and the Council of Europe regulations, state law, as well as the verification of actions taken by the member states in the range mentioned in the title and the consideration whether the proposed solutions are effective.

After the initial theoretical deliberations concerning the map of threats (connected with the content and communication via the Internet), the amended Polish penal code and the key legal regulations on youth Internet users protection were analyzed (*The Council of Europe Convention on Cybercrime of 23 November 2001; Council Framework Decision 2004/68/JHA of 22 December 2003 on combating the sexual exploitation of children and child pornography; The Council of Europe Convention on the protection of children against sexual exploitation and sexual abuse of 12 July 2007*).

The introduction of the protection policy priorities is established through the realization of aid programmes. One of them is *Safer Internet*. The following analysis discusses the main aims, fields of operation, guidelines and priorities, as well as initiatives under realization (inter alia *The International Day of Safer Internet*). It also verifies the guidelines of the Polish *Safer Internet Programme Centre*, including the work of Nobody's Children Foundation as well as the Research and Academic Computer Network. The study discusses the tasks and initiatives of *Saferinternet.pl* project (including *Dyzurnet.pl* contact team, hotline and aid team, called *Helpline.org.pl*), and the aims of media and social campaigns (e.g. *Child Online*). *Youth Protection Roundtable* was also analysed as an example of cooperation between the specialists in technology and pedagogy undertaken to provide children and youth with online protection. Analytical and descriptive methods were used in this article.

Due to the inevitable development of the new information and communicative technologies, the European Community should immediately provide full, appropriate and whole community binding protection for children and the youth by approving directives which will assure that the processed content is legal, respects the principle of human dignity and is not harmful for proper youth development. The law in force nowadays does not ensure full protection. Only international cooperation of public institutions, consumer associations, supported by legal acts and correctly applied media education can grant such protection.

Key words: Protection, children, the Internet, the European Union

Introduction

The attitude towards the Internet is highly ambivalent, from nearly utopian and euphoric admiration to catastrophic visions stigmatizing the global net for the threats it brings. From the Internet user's point of view, threats connected with the content and communication via the Internet have to be stressed (Stiftung 2009). The threats are partially the result of the actual users' behaviour. The rest is the result of the actions of other users. There are also other threats which can be attributed to both of those dimensions from the perspective of the consumer or the producer, especially as far as the content generated by the user is concerned. This case shows that those two dimensions intermingle.

The first group of threats includes content which is inappropriate for certain age groups, contains violence, is untrue and illegal (racism, xenophobia, child pornography, encouraging self-aggression, violation of human rights and human dignity). Apart from those we can distinguish inadequate commercials and marketing activities directed to children, recording, the transmission of data and copyright trespassing (Śpiewak 2010, Berson 2003, Braun-Gałkowska 2003, Tęcza-Ćwierz 2003, Wojtasik 2003). The justification of the Recommendation of the Committee of Ministers of the Council of Europe of 31 October 2001 provides

illegal and harmful content interpretation. The former one is the content contradictory to the state law, whereas the latter relates to not necessarily legal but potentially damaging, especially physically, mentally or morally the youth development (*Recommendation of the Committee of Ministers of the Council of Europe 2001 Rec(2001) of 31 October*). The examples of harmful websites include: websites which promote religious movements considered to be sects, websites promoting anorexia and bulimia as a way of life, not a disorder, exhorting to commit suicide or self-mutilation, promoting drugs, other stimulants and pharmaceutical drugs such as rape drugs, boosters or steroids.

The other group relates to threats connected with communication via the Internet. They comprises of harmful advice, the Internet addiction, personality theft, the loss of money/phishing, commercial frauds, revealing private information and obtaining data from the Internet profiles (Maj 2009, Serzycki 2009, Guerreschi 2006, Kosek-Nita 2006). Moreover, while using the Internet children can come across disturbing phenomena such as cyber-bullying, which is a way of violent insulting, ridiculing, blackmailing or spreading compromising materials on the Internet by means of information and communicative technologies (communicators, chats, websites and blogs) (Heirman 2009, Pyżalski 2009, Walrave 2009, Wojtasik 2009,

Wolak et al 2009) or grooming – seducing children by adults on the Internet (Levina 2009) ⁴⁶.

However, the questions arise: what are the legal regulations for protection of the youth Internet users; what are the guidelines and activities of the EU for protection of children and the youth on the Internet; finally, are the proposed solutions efficient?

1. The protection of children and the youth by the European Union and the Council of Europe law

For the above protection the key meanings lie in:

- *The Council of Europe Convention on Cybercrime of 23 November 2001;*
- *Council Framework Decision 2004/68/JHA of 22 December 2003 on combating the sexual exploitation of children and child pornography;*
- *The Council of Europe Convention on the protection of children against sexual exploitation and sexual abuse of 12 July 2007.*

The legal basis for the protection of children and the youth provides, adopted in 1999 and continued by virtue of consecutive European Parliament and the Council of Europe decisions, long-term plan of the EU activity of promoting safer use of the Internet by combating illegal and harmful content in the global networks: *Safer Internet Action Plan, Safer Internet Plus for the years 2005-2008 and Safer Internet 2009 – 2013* (Decision no. 276/1999/WE of 25 January 1999, Decision no. 1351/2008/EC of 24 December 2008). Moreover, the *Directive 2010/13/EU of the European Parliament and of the Council of 10 March 2010 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services* postulates taking actions in order to prevent child media illiteracy.

The catalogue of regulations connected with child pornography includes *International Convention on Cybercrime* established by the Council of Europe in 2001, which states the new categories of crimes connected with the production, offering, popularizing, transmitting, possessing and acquiring child pornography by means of IT systems (art. 9 section 1). Child pornography, according to art. 9, comprises pornographic material which evidently presents a juvenile, a person who might be a juvenile or a realistic picture of a juvenile during the sexual act. The term "juvenile" refers to anyone under the age of 18. A party may introduce the requirement of lower age limit, which, however, cannot be lower than 16 (*The Council of Eu-*

rope Convention on Cybercrime of 23 November 2001, art. 9). Whereas, art. 23 of *The Council of Europe Convention of 2007* defines so-called grooming as penal.

Whilst the Council of Europe conventions are mainly facultative documents, *Council Framework Decision of 2003 on combating the sexual exploitation of children and child pornography* is obligatory for all the member states. It obliges the EU countries to undertake necessary measures guaranteeing liability to a penalty for the following acts committed intentionally: forcing children into prostitution or pornographic performances, gaining benefits out of it or exploiting children in other ways, such as taking part in sexual actions (by means of force, strength or threat, in return for money or other form of reward as a payment for the child's participation, using child's trust, power or influence over a child). Moreover, the IT production, distribution, popularization, transmission, delivery, making available, purchasing, or possessing child pornography materials has also become penal (*Council Framework Decision 2004/68/JHA of 22 December 2003, art.3-12*). By 2008, all the member states had established such legal regulations.

The *Council Framework Decision* was amended in 2009. The present one is binding in all member states on three levels: the prosecution of criminals, the protection of victims and prevention. It also simplifies punishing the child sexual abuse offenders by establishing penal sanctions for the new forms of abuse, such as: "pestering the juveniles for sexual purpose": grooming, browsing through child pornography without downloading the files to the personal computers and forcing children to pose in a sexual manner in front of the webcam. In order to save additional traumatic experience, victims can testify without the necessity of confronting the offender at court. They are granted lawyer's help free of charge. Each offender is treated individually and has access to specially selected medical treatment. The offender is forbidden to work in his profession in all member states, if it is connected with the contact with children. The systems which blocks access to the websites of child pornography content were also elaborated (*Initiatives... 2009, p. 10-11*). A month later, on 20 April 2009, the representatives of the governmental sectors of the EU in the established *Declaration: A new European approach for safer internet for children*, as the most important initiatives recognized the following: creating contact points in the European networks of services responsible for using new technological solutions in the police work; developing the project of procedures for the functioning of the above mentioned points; organizing European platform of the Internet crime warnings at the European Police Office EUROPOL; creating state early warning systems, which would help in searching for lost children (in Poland NASK and Dyżurnet.pl in cooperation with the police); the necessity of cooperation in the field of growing social awareness of the Internet threats; combating illegal content and harmful behaviour in the online environment; developing technical instruments of parental control, Internet

⁴⁶ To make contact with the juvenile, „cyber-hunters” use primarily Internet communicators and chats. They try to persuade children to talk about sex, which might be the beginning of their further haunting and harassment. An adult, very frequently pretending to be a victim's peer, gradually wins his trust, acquire personal details, pictures, and very often becomes „a good friend”. A „cyber-hunter” persuades a child to watch pornography and insists on meeting in real life. Eventually, when they meet, the child is very often sexually exploited and seldom becomes the victim of the pornographic industry.

access and cooperation between the Internet providers (*Internet safer for... 2009*).

Significant, though not causative, for the youth protection in the Internet are the recommendations of the European Parliament and the Council of Europe (e.g. *Recommendation Rec(2001)8 of the Committee of Ministers of 31 October 2001; Recommendation of the European Parliament and of the Council of 20 December 2006; European Parliament recommendation of 3 February 2009 and Recommendation CM/Rec(2009)5 of the Committee of Ministers of 8 July 2009*). The above mentioned documents recommend: penal responsibility of the discussion platform operators, so-called chats and pedophile message boards; deleting illegal materials showing child abuse at their source of distribution; introduction of *Generic Top Level Domain* reserved for constantly controlled websites, whose administrators would commit themselves to respect the juveniles and their rights, under the restriction of penal sanctions (e.g. "KID" domain). Moreover, they advocate collaboration between the member states and the Internet providers in order to remove websites used to commit, according to the EU law, criminal offences; closing or blocking payment systems via the Internet for online selling child pornography; encouraging business entities, such as banks, exchange offices, ISP and companies operating Internet search to combat child pornography; providing parents with programmes and other technical devices that enable blocking their children's access to pornographic websites.

2. The protection of the youth Internet user by the Polish Law

In article 72 item 1 of *the Constitution of the Republic of Poland* a norm concerning child protection against violence, cruelty, exploitation and demoralization can be found. The guarantor of its execution is the country and state authorities (Act of 2 April 1997, art. 72). *The law on mental health protection of 19 August 1994* acknowledges mental health as "fundamental private good, which protection should be provided by governmental and local administrative authorities, as well as especially established institutions" (preamble). The guarantor of its execution is the country (including ratified legal documents) and public authorities. *The Convention on the Rights of The Child*, signed by Poland in 1991 constitutes the most comprehensive catalogue of their rights (*Act of 20 November 1989*). The activities connected with the protection of growing child pornography access on the Internet imposes *Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child of 2000 (Optional Protocol of 25 May 2000)*, signed by Poland on 13 February 2002.

The Polish penal code in force does not define "pornographic content" at all. According to the state law, every sexual contact with a person under the age of 15 is penal (*Act of 6 June 1997, art. 200 §1 p.c.*). The amendment of 2005 changed the penalty into 2 to 12 years imprisonment, evening a voluntary sexual intercourse with a child with rape. Two convention of the

Council of Europe: *The Council of Europe Convention on Cybercrime of 2001* and *The Council of Europe Convention on the protection of children against sexual exploitation and sexual abuse of 2007* have made an influence on the introduction of the latest changes in the Polish law. Art. 23 of the latter convention made a foundation for the introduction the penalty for so-called grooming to the Polish penal code.

The idea of the legal changes passed by the Polish government in 2009 was to adapt Polish law to *Council Framework Decision 2004/68/JHA of 2003 on combating the sexual exploitation of children and child pornography*. The decision, in force since December 2008, have provoked amending art. 202 §4b of the penal code in the following way: "Whoever presents, makes, imports, stores or possesses pornographic material of a minor shall be subject to a fine, the penalty of restriction of liberty or the penalty of deprivation of liberty for up to 2 years." This law refers to the problem of child pornography or pornography which uses the image of a child, e.g. animated on a computer. Before the amendment, the prosecution of the production of such images, very frequently of pornographic character, had no legal basis. Also by virtue of this amendment, in art. 101 of the penal code, the time of expiration of the sexual assaults of minors has changed. The expiration cannot take place within 5 years since reaching the age of 18 by the victim. Before the amendment of October 2008, for each of the assaults the expiration date was set individually, i.e. since committing the crime (Śpiewak 2010, p. 36, Śpiewak 2008).

Another significant amendment of the codes (including *the penal code, the criminal prosecution, the executive penal code and the penal and fiscal code*) of 8 June 2010 increases the penalties for child sexual assaults (raping of the minor is treated as a crime), introduces new forbidden actions (grooming or promoting pedophilia), gives more power for the police to prosecute pedophiles, especially those active online (permits applying operational procedures) and improves execution of penalties (allows for directing offenders on an obligatory therapy). The new laws precisely describes forbidden acts, which previously raised doubts. Legal gaps had been skillfully used by the defenders of the people accused of pedophilia (*Child Online 2010*).

Polish law does not make pornography illegal. However, it introduces the rule that the content of this kind has to be distributed in a way, which does not expose it to receivers who does not wish to obtain it. It means that if there was no actual enforcement of reception, there is no need for a person's complaint, who was, against his will, exposed to the contact with pornography. The fact of insufficient pornography protection online by the public representative is enough (Śpiewak 2010, p. 35). Such offence is prosecuted on the victim's motion. In the Internet practice it can be stated that the website, whose description or address in the Internet search is deceiving by hiding the pornographic character, can be acknowledged as illegal. Similarly, any pornographic spam also breaches the

Polish law. This kind of offence is not severely punished and unfortunately in most cases it can be treated as creating "minimal social damage." Excerpt §2. establishes higher penalty for presenting pornography to a person who is under the age of 15 or distributing pornography without sufficient protection.

The Polish law provides penalties for the distribution, as well as possession, storing, recording, production and purchase in order to distribute the pornographic content in which minors under the age of 15 take part (Śpiewak 2010, p. 36-37).

3. The European Union activities to protect the youngest Internet users

A question arises: what are the basic European Union activities to protect the youngest Internet users?

First of all, the European Commission takes part in the legislative processes. One of the most important legal initiatives is the above mentioned amendment of the *Council Framework Decision* of 2009 on combating the sexual exploitation of children and child pornography. Second of all, the Commission stimulates the international cooperation among the European agencies which support the law, especially in the field of information transmission and conducting investigations. An example of such agency is the European alarm platform which deals with the offences in the global network and allows to collect reports on the crimes committed in various member states, e.g. publishing illegal content. Thirdly, the Commission supports the cooperation between the public and the private sector. Detailed proposals in this matter were adopted by the Council of the Ministers of Interior in the form of the Council conclusion on November 2008. One of the proposals promotes training in cybercrimes prosecution. The Commission is in the course of constructing a European training platform in cooperation with the member states, EUROPOL and the European Police College. Another important both public and private initiative is the European Financial Coalition against commercial use of the child sexual abuse on the Internet (Shaw, p. 20). The aim of the coalition is to join the efforts of public and private institutions engaged in combat with the production, distribution and sale of child pornography in the global network (Boratyński 2009, p. 19). The implementation of the priorities of the protection politics is conducted through the realization of aid programmes. One of them is *Safer Internet*.

3.1. Safer Internet Programme

3.1.1. Safer Internet Action Plan (1999 - 2004)

Safer Internet Action Plan programme was established by the Decision No 276/1999/WE of the European Parliament and of the Council of 25 January 1999 adopting a multiannual Community action plan on promoting safer use of the Internet by combating illegal and harmful content on global networks. At the foundation of the programme lay the presence of illegal and harmful content on the Internet. It provided the

funds for combating dangerous subject matter of the websites, encouraged content and service providers to implement self-regulating solutions and filtering systems as well as rating. In practice it meant lack of support for any determined regulating solutions on the part of member states (Safer Internet 2011).

Within the framework of SIAP four main fields of activities were put into practice:

- growing awareness on safe use of the Internet (*Awareness*);
- establishing the European network of contact points for reporting harmful and illegal content on the Internet (*Hotline*); creating safe environment by means of self-regulation of the content providers;
- development of online filtering and rating (*Filtering & Rating*);
- supporting self-regulation (*Self Regulation*) (Murawska-Najmiec 2005, p. 45).

As a result of those activities, the network of 36 state hotlines *Hotline*, *INHOPE* (*Internet Hotline Providers in Europe Association*)⁴⁷, open for all the global hotlines (apart from Europe, hotlines operate also in Canada, the USA, South Korea, Australia, New Zealand, and Taiwan) as well as 27 state points of growing awareness (*Awareness*) and 2 coordinating points functioning under the name of *INSAFE* and *AWARE*⁴⁸ have been created.

Within the framework of *Safer Internet Action Plus* programme, *Safer Internet Day* (hereinafter referred to as: *SID*) was established in 2004. The day is celebrated in February every year. It is the initiative of the European Commission whose aim is to pay attention to children and youth online safety. The celebrations of *SID* are now organized in the whole world. Schools, educational institutions, foster care centres, non-governmental organizations, community centres, local authorities, private people and companies are engaged in their preparation. In 2010 *SID* was held under the banner *Think B4 U post!* The media campaign devoted to the problem of the protection of privacy on the Internet started on 9 February in 60 countries from all over the world, including Poland. Every year *SID* celebrations are connected with different aspects of children and youth online safety⁴⁹.

The programme, which was supposed to be held from 1999 to 2002, was extended for the next following years, by force of the Council Decision. The second edition of *Safe Internet Plus* in accordance with *Decision No. 854/2005/EC*, had been realized from 2005 to 2008. Since 2005 the programme includes issues connected with the threats of playing online games, exchanging P2P files and other forms of online

⁴⁷ For more information: *INHOPE*, <http://www.inhope.org/en/index.html>, [20.12.2010].

⁴⁸ For more information: *Awareness*, http://www.europa.eu.int/information_society/activities/sip/projects/awareness/index_en.htm44, [21.12.2010].

⁴⁹ For more information: *Safer Internet Day*, www.dbi.pl, [09.11.2010].

communication in the real time (chats and communicators) (*Decision No. 854/2005WE of 11 May 2005*). The programme drew attention to the usefulness of equipping the final users, particularly parents, teachers and children, in appropriate instruments providing online safety. Moreover, it stresses the importance of the most devoted international cooperation which relies upon the obligation of networking *Hotline*, transborder cooperation, as well as reinforcing the role of the individuals who coordinates INHOPE and *Safer Internet* message boards.

The actions within *Safer Internet Plus* included four main fields:

1. Combating illegal and contrary to the law content: *Hotline* – contact point on combating illegal content on the Internet and *Hotcoord* – coordination of contact points.
2. Blocking unwanted and harmful content: *User empowerment* – empowering a user with filtering instruments.
3. Promotion of safe environment: transborder activities in the field of co-regulation and self-regulation of illegal, harmful or unwanted content on the Internet, as well as in the new online technologies.
4. Growing awareness: *Awarenode* – the national points and other entities whose aim is to grow awareness of safe Internet use; *Awarecoord* – coordination of the *Aware-Nodes*; *Helpline* – contact points by means of which illegal and harmful content in the global network can be reported (Murańska-Najmiec 2005, p. 24 – 25).

The source of the most current interpretation of the EU approach to the issue of safe Internet use is *Safer Internet* programme for 2009-2013 (*Decision No. 1351/2008/EC of 24 December 2008*). The priority of this programme is the combat of cyberbullying and seducing children in the global network (*Safer Internet Programme 2011*). The most important activities undertaken during 2009-2013 are:

- signing by seventeen leading internet companies the first European agreement on improvement of safety of the teenage users of social networks (10 February 2009) (*Social Networking: Commission 2010*)⁵⁰;
- introducing legal acts which would regulate the occurrence of child grooming (amendment to the *Council Framework Decision 2004/68/JHA of 22 December 2003*);
- organizing conferences for the representatives of the governmental sector of member states “Safe Internet for children” – Prague, The Czech Republic, 20 April 2009);
- announcement of the Council of Europe *Commission Recommendation on Media Literacy In The Digital Environment*. The aim of the recommenda-

tion was to evoke the debate on children safety in the global network (*Commission Recommendation C(2009)6464 of 20 August 2009*);

- establishing the European Financial Coalition on combating child pornography distribution on the Internet;
- signing an agreement between the European Commission and *International Criminal Police Organization*, according to which it committed itself to finance and keep a database of people accused of pedophilia.

3.1.1. The Polish *Safer Internet* Programme Centre

The Polish Centre of the European Commission programme *Safer Internet* was established in 2005. It is composed of Nobody’s Children Foundation (hereinafter referred to as: NCF⁵¹) and the coordinating Research and Academic Computer Network (hereinafter referred to as: NASK⁵²). The centre takes up a number of complex actions on the safety of children and youth Internet users and of the new technologies. The Consulting Committee is the advisory body, whereas Orange Foundation is the partner in the realization of projects of the centre. The cooperation of the centre with governmental and non-governmental institutions, educational establishments and commercial entities is realized within the framework of All-Polish Coalition on the Internet Safety, which is a platform of information distribution on various child protection initiatives (*Safer Internet in Poland, 2011*).

The Centre of the Internet Networks Monitoring, created jointly with NASK and Kidprotect.pl Foundation, is an instrument of the juvenile protection. Every Internet user can report via email, telephone, fax or using online form⁵³ any indication of online child pornography or pedophilia. The reported incidents are verified, and after that if there is a justified suspicion of a crime, the report, along with the gathered material, goes to the prosecution (police or public prosecutor). Another initiative by NASK is a nationwide campaign *Child Friendly Café*. The aim of the action, which commenced in December 2008, is to draw the Internet cafe owners’ attention to the safety of their child users. The experience and knowledge of NASK are the basis of creating contact team *Dyżurnet.pl*.

Another *Safer Internet* executor is NCF. It is a non-profit and non-governmental institution, which deals with broadly understood help for the harmed children, their families and minders since 1991. Since 2004, the foundation conducts nationwide social campaign on the youngest Internet users, *Child Online*. Moreover, it is engaged in many international projects. Since 2005 it is the national coordinator of *Awareness* project, which is realized in collaboration with NASK.

⁵⁰ The signatories are: Arto, Bebo, Dailymotion, Facebook, Giovanni.it, Google/YouTube, Hyves, Microsoft Europe, Myspace, Naszasklasa.pl, Netlog, One.lt, Skyrock, StudiVZ, Sulake/Habbo Hotel, Yahoo!Europe and Zap.lu.

⁵¹ For more information: *Nobody’s Children Foundation*, www.fdn.pl, [27.12.2010]

⁵² For more information: *Research and Academic Computer Network*, www.nask.pl, [08.01.2011].

⁵³ For more information: *Foundation Kidprotect.pl*, www.kidprotect.pl, [09.01.2011].

Since February 2007 NCF cooperates with the Orange Foundation and runs helpline.or.pl – aid point for children. The foundation is also a member of the *Dynamic Coalition for the Child Online Safety*, established by 2nd Forum of the Internet Management in 2007 (*Dynamic Coalition on...*, 2010).

Realized since 1 January 2005 *Awareness* project by NASK and NCF, and *Dyżurnet* project by NASK, were joined in one collective project: *Saferinternet.pl*⁵⁴. The aim of this project is to grow social awareness on the subject of the newest methods of communication threats. Among the undertaken activities, education of children and their parents, as well as of the professionals on safe Internet use are its priorities. Within the framework of *Saferinternet.pl* operates the team of Dyżurnet.pl – the national contact point for combating illegal content on the Internet and Helpline.or.pl – aid point for people who suffered online violence (*Saferinternet.pl Project*, 2011).

The team of Dyżurnet.pl⁵⁵ was created in 2006 at NASK within the framework of *Safer Internet Action Plan*. The cooperation of the national hotline teams takes place under the banner of INHOPE (*The Association of Internet Hotline Providers*). The project of establishing hotlines emerged in response to the European Commission initiative on launching such contact points in the form of *Call for Proposals 2003/2004*, based on the ground rules set in *Safer Internet Action Plan, Work Programme 2003-2004*.

This document sets three ways of the EU actions in the field of creating conditions for the development of safe Internet:

1. constructing safe technical infrastructure of the Internet access;
2. creating filtering and classification of the content systems available in the global network;
3. supporting initiatives which builds the awareness of safety on the Internet (*The History of Dyżurnet.pl*, 2011).

Dyżurnet.pl is a point, where one can anonymously report the occurrences of illegal Internet content. The report can be done via the website contact form, via dyzurnet@dyzurnet.pl or by calling the hotline, telephone no.801 615 005. During 2005-2009 most reports (one-third of them) were connected with child pornography, and respectively “other content” (19%) and adult pornography (18%). What draws attention is the increase of the reports on “other content” from 4% in 2005 up to 19% in 2009. “Other content” refers brutal, macabre, obscene (picture of the victims of the accidents, cannibalism, body deformation, cruelty to animals) materials. The reports are also devoted to the promotion of dangerous behaviours (persuading into abortion done at home), the organization of sects, self-mutilation, suicides, using drugs and other psychoactive substances, bulimia and anorexia. Depending on the localization of the server

(in Poland or outside its boundaries), the information on the illegal content are directed to the General Police Headquarters or to other contact points incorporated within INHOPE. As far as legal but harmful to children content, found on Polish servers, is concerned, the actions are undertaken to remove it swiftly. The team of Dyżurnet.pl joins in the projects realized by EURO-POL and *Child Exploitation and Online Protection Centre* – European platform on exchanging information about the online threats, as well as Financial Coalition, whose aim is to combat child pornography in the global network (*Dyżurnet.pl. Report* 2010, p. 11).

The important role of the team is developing awareness of the Internet users. Therefore, a course of 18 local voivodeship conferences directed to the teachers, educators, representatives of local authorities and non-governmental organizations, police, internet providers was conducted throughout 2005-2010. Altogether 1600 people were trained. Dyżurnet.pl alongside CERT Poland organized two editions of tests on effectiveness of blocking of the filtering programmes. Their results were presented in the following reports: *How to effectively filter the Internet content?* (2007) and *Solutions for filtering undesirable content on the Internet* (2009) (Jończyk and others 2009). One of the latest initiatives of Dyżurnet.pl was publishing a set of lesson plans *Wh@t's it like in the net? Safe!!!* (2009), for the middle school teachers. Common initiative of NASK and NCF organized since 2007 is the International Conference in Warsaw: *Keeping Children and Young People Safe Online*⁵⁶. Every year the organizers attempt to pay special attention on different aspects of protection. The Conference in 2007 was devoted to the issue of children safety on the Internet; in 2008 – to the legal aspects, as well as the role of the police and international collaboration in elaborating and improving methods for the protection of the youngest users. In 2009 the main subject was blocking child pornographic content at the operating level. The discussion in 2010 were dominated by the safety of social networks and privacy protection issues.

In the nearest future, Dyżurnet.pl is going to focus on the following problems: developing the cooperation between *the Polish Coalition for the Internet Safety*; propagating the idea of *Safe Internet* in the Central and Eastern Europe; elaborating platform of cooperation with the group of Internet providers; collaboration in building European platform for the exchange of the information on global network threats; taking part in the process of educating judges and prosecutors of The Polish National School of Judiciary and Public Prosecution and cooperation with the Polish Ecumenical Council (*Dyżurnet.pl. Report* 2010, p. 22).

The other team, Helpline.org.pl, is a joint project of NCF and Orange Foundation. It was launched on 6

⁵⁴ For more information: Saferinternet.pl, www.saferinternet.pl.

⁵⁵ For more information: Dyżurnet.pl team, www.dyzurnet.pl.

⁵⁶ For more information: International Conference: Keeping Children and Young People Safe Online http://konferencja.saferinternet.pl/artykuly-2010/iv_miedzynarodowa_konferencja_bezpieczenstwo_dzieci_i_mlodziwiez_w_internecie.html, [11.01.2011].

February 2007 on *Safer Internet Day*. The purpose of this project is to help children, parents and the professionals in cases of the threats connected with the Internet use, as well as to initiate system changes, which will allow to protect the youngest Internet users of the new technologies more effectively (*Helpline.org.pl* 2011).

Nowadays, there are similar projects, which support the Internet safety and raising the media competence, in all member states. They have different names (e.g. *klicksafe.de* – German partner of *Safer Internet*). Their priorities depend on the given state reality. However, they cooperate quite closely. Therefore, the exchange of information and the best solutions between the countries of the united Europe are provided. All the state projects belong to INSAFE (*Internet Safety Awareness for Europe*).

The collaboration of *Helpline.org.pl* and *Dyzurnet.pl* within the framework of *Saferinternet.pl* enables for realization of the ideas, which increases safety of children and the youth on the Internet. A broad circle of the receivers (children, teachers, police officers, judges and prosecutors, as well as the representatives of government institutions and IT companies) requires various activities. The representatives of those teams join the discussion, take part and organize conferences and trainings, and responds to the Internet users' reports every day. International cooperation (INSAFE, INHOPE) allows for conducting joint operations with similar European and world organizations.

Both *Dyzurnet.pl* and *Helpline.org.pl* realize the European Commission guidelines. *Safer Internet* project, thanks to many levels of cooperation, accomplishes various international initiatives for increasing safety of children, such as: *Safer Internet Day* celebration; state projects *Safer Internet*; *Forum Safer Internet*; INHOPE; the meetings of regional responding teams with the government representatives on international scale (*hotlines*, *helplines*, the police); the European Financial Coalition for combating child pornography distribution and European platform for exchanging information on the Internet threats (*Dyzurnet.pl Report* 2010, p. 11).

Within the framework of *Safer Internet*, since the end of 2010 NASK and NCF have been realizing the following projects:

- the launching of *Helpline* – aid point: www.helpline.org.pl;
- conducting researches on the state of safety in the Internet cafes;
- conducting filtering programmes tests;
- organizing the promotion of *Dyzurnet.pl* – contact point: www.dyzurnet.pl;
- conducting social campaign *Child online*;
- organizing 4 International Conferences *Keeping Children and Young People Safe Online* on the Internet and 18 voivodship conferences *Safer Internet*;
- organizing another *Safer Internet Day* celebration;

- establishing *The Polish Coalition for the Internet Safety*;
- launching Internet services: *Safer Internet in Poland*: www.saferinternet.pl; *Child Online*: www.dzieckowsieci.pl; *Safer Internet Day*: www.dbi.pl;
- organizing educational services for children: *Sieciaki*: www.sieciaki.pl; *Sieciaki Przedszkolaki*: www.przedszkolaki.sieciaki.pl.

The above mentioned activities are only the chosen ones from the vast *Saferinternet.pl* range of projects in Poland.

3.1.2. Youth Protection Roundtable

The solution of the problem of undesirable and harmful content on the global network appears to be a combination of technical and educational instruments. An example of the cooperation of the professionals in the field of technology is *Youth Protection Roundtable* project (YPRT⁵⁷) led within the framework of *Safer Internet Action Plan* since November 2006 up to April 2009. The long-term aim of the YPRT is the protection of children and the youth from harmful content on the Internet, including both social and technical aspects of the global network. The immediate aim was the discussion and exchange of experience between the experts of non-governmental organizations, software companies and Internet providers.

The European network of the project composed of 32 members⁵⁸, bearing in mind cultural differences of the European countries, has distinguished the following priorities:

- supporting the exchange of views between the experts in the field of technology and education;
- establishing a common language;
- conducting researches on children protection and their online safety;
- increasing the usefulness of filtering technology;

⁵⁷ For more information: *Youth Protection Roundtable*, www.yprt.eu, [12.01.2011].

⁵⁸ ADICONSUM - Associazione italiana Difesa consumatori e ambiente, Włochy; Medien GmbH AOL, Germany; AOL Europe; Arbeitskreis Neue Erziehung e. V., Germany; BAGFW - Bundesarbeitsgemeinschaft wohlfahrtspflege Freien der, Germany; Citizens Online, the United Kingdom; Foundation for Children Development Comenius, Polska; DOM Datenverarbeitung GmbH, Germany; Deutscher Kinderschutzbund - Bundesverband eV, Germany; eko-Verband, dla ICRAd Deutschland.de GbR, Germany Extreme Media Solutions Ltd., Grecja; Family Safety Institute Online, Wielka Brytania; Forum des droits sur l'Internet, Francja; F-Secure GmbH, Finland; Freiwillige Selbstkontrolle Multimedia-Diensteanbieter e. V. – FSM, Germany; Nobody's Children Foundation - Poland; ISFE - Interactive Software Federation of Europe, Belgium; Internet-ABC eV, Germany; Johannesches Sozialwerk e. V., Germany; Jugendschutz.net, Germany; Für Medien und Landeszentrale Kommunikation Rheinland-Pfalz - klicksafe.de, Germany; Mannerheim League for Child Welfare, Finland; KIR, the United Kingdom; Nederlands Instituut voor de Classificatie van audiowizualna - NICAM, the Netherlands; Österreichisches Institut für Angewandte Telekommunikation - ÖIAT, Austria; Pegasus GmbH, Germany; Protégeles, Spain; Safer Internet Institute, zspo, the Czech republic; Save the Children, Italy; the University in Ljubljana, Slovenia.

- motivating parents and teachers to use elaborated technologies;
- indicating good practice.

Within the framework of YPRT activities one of the priorities have taken the lead: the necessity of creating common strategy for the youth protection (including local cultural factors) from undesirable and harmful content. The above aim was achieved by creating detailed catalogue of recommendations allowing for increasing standards of child protection and selecting eight rules. The YPRT members achieved agreement upon them and declared cooperation in their implementation. The above mentioned rules are: improving technology which support infrastructure; increasing the usefulness of filtering software; improving internet services, their technological basis and the introduction of supplementary widgets, which would help users to protect themselves; setting the rules by the service providers and operators, digital competence; growing awareness; research and legal regulations (Croll 2009, p. 23).

During the realization of the project the criteria for online child protection were established; various points of view of technical experts and people dealing with child education were presented; common indicators of risk and their measures were identified; technical instruments for child protection and their effectiveness were indicated; a new approach towards the digital competence was recommended and a new approach towards the division of responsibility as far as online youth protection is concerned was determined. The Internet providers, teachers and other professional careers of children and youth as well as parents are the recipients of YPRT project (*Youth Protection Roundtable 2011*).

Conclusions

As a result of the inevitable development of the new communication and informative technologies, the European Union should immediately provide full and appropriate protection of children and the youth approving the directive, which will on the one hand guarantee the freedom of transmission and providing information services, and on the other will assure that the transmitted content are legal, respect human dignity and are not harmful for the healthy development of the juvenile. The project of *The European Parliament and The Council of Europe Proposal Directive on sexual violence, sexual child abuse and child pornography* has already been elaborated. It is a huge step for the EU in the protective activities.

Still, a huge problem in the state penal law results from the fact, that the legal definition of pornography has not been clarified and the penal code vaguely mentions "pornographic content". The offences against sexual freedom and decorum to the detriment of children include mainly: sexual relations and other sexual intercourse with children under the age of 15, raping a juvenile, facilitating and profiting from the prostitution of a juvenile, pornography without the participant consent, production, recording, distributing, pub-

lic presentation, possessing and storing pornographic content with the participation of children under the age of 15, as well as the new offence - grooming. This act was added to the catalogue of offences, which may be included in the police operations (e.g. conducting provocation). The regulations which allow for prosecution and sentencing alleged offenders, whose aim is to abuse a child, even if it did not take place in reality have been introduced to the penal code. Moreover, since 8 June 2010, creating any websites which promote pedophilia is forbidden.

In comparison with the *UN Convention, The Council of Europe Convention of 2007* and *Council Framework Decision of 2009*, the Polish law does not entirely meet the recommended standards. It accepts a weaker standard of the juvenile protection as far as their age is concerned. Accepted in the Polish legislation is the age limit of 15, whilst the documents of the UN, the Council of Europe and the EU protects children up to the age of 18 from the abovementioned forms of sexual exploitation. The adaptation of the Polish legislation to the international norms, including threats connected with the sexual child exploitation by means of the Internet, requires raising the limit of age of the juvenile victims of pornography up to at least 16 and statutory definition of "juvenile pornographic content". What is more, it requires removing websites which: present suicide instructions or exhorting to suicide and self-mutilation; promoting anorexia and bulimia, as well as self-mutilation; promoting religious movements, thought to be sects; promoting pharmaceutical drugs, such as rape drugs and boosters.

The implementation of the EU priorities in the field of the juvenile Internet users protection is conducted by means of the realization of aid programmes. The key programme is *Safer Internet*. The programme was launched in 1999 and aims at the promotion of the safe use of the new information and communication technologies among children and the youth. Since 2005 the programme also include the problems connected with playing online games and P2P file exchange threats, as well as other forms of online communication in the real time (chats and communicators). The priorities of the programme for 2009-2013 is combating cyberbullying and grooming. At present, all the member states conduct projects, which support online safety and increasing media competence according to the guidelines of the programme. They have different names, while their priorities depend on the state reality. However, they closely cooperate, which provides exchange of information and the best of solutions in the united Europe. The Polish *Safer Internet* Centre launched in 2005 is composed of Nobody's Children Foundation and Research and Academic Computer Networks. The centre undertakes a range of complex activities for the safety of children and the youth who use the Internet and new technologies. It actively cooperates with many organizations which realize similar projects in other European countries. The Polish *Safer Internet* Centre belongs to the INSAFE network, which associates the executor of educational projects for safe Internet. It is also a member of IN-

HOPE – international association which coordinates a network of Internet hotlines all over the world, and of Child Helpline International association, which coordinates a network of helplines.

The Consultative Committee operates within the framework of *Safer Internet* in Poland. It gives opinions and support the Polish *Safer Internet* Centre activities and Polish Coalition for Safer Internet, which is a platform for communication between the organizations and institutions dealing in protection of the child users of the new media. The signatories of the programme are obliged to promote aid offer of Helpline.org.pl and contact point of Dyżurnet.pl. The representatives of the Polish *Safer Internet* Centre also takes part in the works of the Unit to Counteract Discrimination of Minors in Sources of Electronic Mass Media at the Government Plenipotentiary for Equal Treatment in the Chancellery of the Prime Minister and many other actions of various Polish institutions.

Are the undertaken actions effective? I assume, yes. A questionable matter is their range, however. The European Commission decisions enabling the next editions of *Safer Internet* programme are the evidence of the necessity of such actions.

References:

1. *Awareness*, http://www.europa.eu.int/information_society/activities/sip/projects/awareness/index_en.htm44, [21.12.2010].
2. Berson I. R. (2003), *Cyber-victims: psychosocial consequences of youth abuse by means of the Internet*. „Hurt Child Quarterly”, no. 2, p. 72-83.
3. Boratyński J. (2009), *The European Union Activities against Child Sexual Abuse. Post-conferential materials*. FDN Publishing Company, Warsaw.
4. Braun-Gałkowska M. (2003), *The Influence of the Internet on Children's Psyche*. „Media Education”, no. 3, p. 14-20.
5. Busch M. (2009), *The European Union Project „Safer Internet” – The Realization and Planned Activity. Lecture at the 3rd International Conference: Keeping Children and Young People Safe Online*. Unpublished material, Warsaw.
6. *Computer Emergency Response Team*, www.cert.pl, [09.01.2011].
7. Croll J. (2009), *Recommendations Worked Out during the Youth Protection Roundtable. Post-conferential materials*. FDN Publishing Company, Warsaw.
8. *Decision No 1351/2008/EC of the European Parliament and of the Council of 16 December 2008 establishing a multiannual Community programme on protecting children using the Internet and other communication technologies*, Dz. Urz. L 348, 24.12.2008.
9. *Decision No 276/1999/WE of the European Parliament and of the Council of 25 January 1999 adopting a multiannual Community action plan on promoting safer use of the Internet by combating illegal and harmful content on global networks*, Dz. Urz. L 33 of 06.02.1999.
10. *Decision No 854/2005/WE of the European Parliament and of the Council of 11 May 2005 into the Agreement aims to modify Protocol 31 to extend cooperation in the field of the Information Society, by establishing a multiannual Community Programme on promoting safer use of the Internet and new online technologies*, Dz. Urz. L 149 of 11.05.2005.
11. *Council Framework Decision 2004/68/JHA of 22 December 2003 on combating the sexual exploitation of children and child pornography*, Dz. Urz. L 013 of 20.01.2004.
12. *Dynamic Coalition for the Child Online Safety*, <http://www.dzieckowsieci.pl/strona.php?p=116>, [09.11.2010].
13. *Directive 2010/13/EU of the European Parliament and of the Council of 10 March 2010 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services*, Dz. Urz. L 95/22 of 15.04.2010.
14. Dyżurnet.pl, (2009), *Wh@t's it like in the net? Safe!!! Middle School Workshops*. Dyżurnet Publishing Company, Warsaw.
15. Dyżurnet.pl, (2009), *Internet solutions for filtering unwanted content*. Dyżurnet Publishing Company, Warsaw.
16. *Child online – New laws will facilitate fighting pedophilia*, <http://www.wirtualnemedi.pl/artukul/dzieckow-sieci-nowe-przepisy-ulatwia-walke-z-pedofilia>, [09.08.2010].
17. *The Day of Safe Internet*, www.dbi.pl, [09.11.2010].
18. Nobody's Children Foundation, (2010), *Dyżurnet.pl. Report on the Operation of the Team in 2005-2009*. Dyżurnet Publishing Company, Warsaw.
19. *Nobody's Children Foundation*, www.fdn.pl, [28.12.2010].
20. *Kidprotect.pl Foundation*, www.kidprotect.pl, [09.01.2011].
21. Guerreschi C. (2006), *New Addictions*. Salwator Publishing Company, Cracow.
22. *Helpline.org.pl*, <http://www.dzieckowsieci.pl/strona.php?p=101>, [11.01.2011].
23. *The History of Dyżurnet.pl*, http://www.dyzurnet.pl/o_nas/historia.html, [09.01.2011].
24. *INHOPE*, <http://www.inhope.org/en/index.html>, [20.12.2010].
25. *The Initiatives and Reports of the European Commission. Report No. 21/2009*, <http://www.senat.gov.pl/k7/ue/inne/2009/021.pdf>, [15.06.2010].
26. *Internet Safer for Children! The European Ministerial Conference in Prague: 20.04.2009r.*, http://www.mswia.gov.pl/portal/pl/2/7141/Internet_bezpieczniejszy_dla_dzieci_Konferencja

- ministerialna_Unii_Europejskiej_.html, [12.09.2009].
27. Jończyk I., Różycka M., Kurowski B., Węglowski B. (2007), *What's it like in the net? Safe!* Dyżurnet Publishing Company, Warsaw.
  28. *Penal Code; Act of 6 June 1997 r.*, Dz.U. z 1997 Nr 88, item 553 as amended.
  29. *The Constitution of the Republic of Poland of 2 April 1997*, Dz.U. of 1997 No. 78, item. 483.
  30. *The Convention on the Rights of The Child of 20 November 1989. The Act on Ratification of the Convention on the Rights of The Child*, Dz.U. of 1991 No. 120, item 526.
  31. *The Convention of the Council of Europe on Cyber Criminality of 23 November 2001*, <http://www.ms.gov.pl/ue/ue3in32.shtml>, [07.05.2010].
  32. *The Convention of the Council of Europe on Protecting the Children from sexual abuse and indecent sexual treatment of 12 July 2007*, http://www.ms.gov.pl/re/081027_konw.pdf, [03.02.2008].
  33. Kosek-Nita S. (2006), *Computer Addiction and Its Consequences*. „Education Every Day”, no. 3, p. 6-9.
  34. Levina O. (2009), *Help for the Victims of Internet Sexual Abuse in Russia. Lecture at the 3rd International Conference: Keeping Children and Young People Safe Online*. Unpublished material, Warsaw.
  35. Maj M. (2009), *Technical Aspects of Online Safety. Lecture at the 3rd International Conference: Keeping Children and Young People Safe Online*. Unpublished material, Warsaw.
  36. *International Conference: Keeping Children and Young People Safe Online*, http://konferencja.saferinternet.pl/artykuly-2010/iv_miedzynarodowa_konferencja_bezpieczenstwo_dzieci_i_mlodziwy_w_internecie.html, [11.01.2011].
  37. Murawska-Najmiec E. (2005), *Information on the Activities of the International Community for Protecting the Internet with the Legal System and Keeping Freedom of Speech and Information*. KRRiT Publishing Company, Warsaw.
  38. *Research and Academic Computer Network*, www.nask.pl, [08.01.2011].
  39. *Saferinternet.pl Project*, <http://www.dzieckowsieci.pl/strona.php?p=75>, [10.01.2011].
  40. *Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography of 25 May 2000*, <http://www.vilp.de/p11.htm>, [08.03.2010].
  41. Pyżalski J. (2009), *Electronic Agression of Children and Young People – Various Aspects of the Phenomenon*, „Hurt Child Quarterly”, no.29, p. 12- 26.
  42. *Recommendation Rec(2001)8 of the Committee of Ministers to member states on self-regulation concerning cyber content (self-regulation and user protection against illegal or harmful content on new communications and information services) of 31 October 2001*, http://www.krrit.gov.pl/bip/Portals/0/publikacje/analizy/Analiza2005_07.pdf, [06.02.2010].
  43. *Safer Internet Programme: Empowering and Protecting Children Online*, http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/index_en.htm, [07.01.2011].
  44. *Safer Internet in Europe*, http://www.saferinternet.pl/awereness_w_europie/, [02.01.2011].
  45. *Safer Internet In Poland*, http://www.saferinternet.pl/safer_internet_w_polsce.html, [07.01.2011].
  46. *Safer Internet*, http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/index_en.htm, [04.01.2011].
  47. *Saferinternet.pl*, www.saferinternet.pl, [10.01.2011].
  48. Serzycki M. (2009), *Social Networking Services and Personal Data Protection. Lecture at 3rd International Conference: Keeping Children and Young People Safe Online*. Unpublished material, Warsaw.
  49. Shaw G. (2009), *European Cooperation for Combating Child Online Pornography – Study Case. Lecture Material from 3rd International Conference: Keeping Children and Young People Safe Online*. 29-30.09.2009 r. FDN Publishing Company, Warsaw.
  50. *Social Networking: Commission brokers agreement among major web companies*, <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/232&format=HTML&aged=0&language=PL&guiLanguage=en>, [13.02.2010].
  51. *Stiftung Digitale Chancen (2009), Set of Youth Protection Roundtable Regulations*. Stiftung Digitale Chancen, Hamburg.
  52. Śpiewak J. (2010), *Child Sexual Abuse and the Penal Code*. „Blue Line”, no. 3, p. 28-37.
  53. Śpiewak J., *Legal Aspects*, <http://www.kidprotect.pl/artykuly/?item=1>, [03.04.2008].
  54. Tęcza-Ćwierz T. (2003), *The Internet – Chances and Threats*. „Tutor”, no. 6, p. 16-17.
  55. *The Mental Health Protection Act of 19 August 1994*, Dz.U. of 1994, No 111, item 535, as amended
  56. Walrave F., Heirman W. (2009), *The Effects of Cyberbullying – Accusation or Defend of the Technology?*. „Hurt Child Quarterly”, no. 29, p. 27 - 36.
  57. Wojtasik Ł. (2009), *Peer Bullying by Means of Electronic Media*. „Hurt Child Quarterly”, no. 29, p. 7-11.
  58. Wojtasik Ł. (2003), *Pedophilia and Child Pornography on the Internet*, „Hurt Child Quarterly”, no. 2, p. 56 – 67.
  59. Wojtasik Ł., *Pedophilia and Child Pornography on the Internet*, <http://www.fdn.pl/index/?id=0f28b5d49b3020afeecd95b4009adf4c>, [09.09.2010].

60. Wolak J., Mitchell K., Finkelhor D. (2009), *Is Internet Harassment a Way of Peer Bullying? The Study of Online Harassment by Peers and Online Perpetrators*. „Hurt Child Quarterly”, no. 29, p. 77- 89.
61. *Youth Protection Roundtable*, <http://www.dzieckowsieci.pl/strona.php?p=76>, [12.01.2011].
62. *Youth Protection Roundtable*, www.yprt.eu, [12.01.2011].
63. *Commission Recommendation C(2009)6464 of 20 August 2009 on Media Literacy In The Digital Environment For a more Competitive Audiovisual and Content Industry and an Inclusive Knowledge Society*, Dz. Urz. L 227 of 29.8.2009.
64. *European Parliament recommendation of 3 February 2009 to the Council on combating the sexual exploitation of children and child pornography*, Dz. Urz. L. 12 of 03.02.2009.
65. *Recommendation of the European Parliament and of the Council of 20 December 2006 on the protection of minors and human dignity and on the right of reply in relation to the competitiveness of the European audiovisual and on-line information services industry*, Dz. Urz. L 378 of 27.12.2006.
66. *Recommendation CM/Rec(2009)5 of the Committee of Ministers to member states on measures to protect children against harmful content and behaviour and to promote their active participation in the new information and communications environment of 8 July 2009*, [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CM/Rec\(2009\)5&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=CM&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CM/Rec(2009)5&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=CM&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75); [17.07.2009].
67. *Dyżurnet Team*, www.dyzurnet.pl, [27.12.2010].